

Ilinniartitsisoq

IMAK - Grønlands lærerforening

Ilulissani atuarfik nutaaq
Ny skole i Ilulissat

Oktober '14

Oktober '14

OK '14: Isumaqtigiissut inuiaqtigiinnut akisusaas-suseqartoq

OK'14: En overenskomst med samfundsmæssigt ansvar

Angajoqqaat nukittuut angusarissaartitsisarput
Stærke forældre skaber stærke børn

MIO: - Meeqqat aatsitassarsionertulli pingaartigippu
MIO: - Børn er ligeså vigtige som råstof!

MIO-p Meeqqanut isummersortarfia 2014
MIO's Børnepanel 2014

Atuarfik tallimanik atuartulik
En skole med 5 elever

Tunumut nuutitseriarneq iluatsinngitsoq
Mislykket tvangsforflyttelse til Østgrønland

Meeqqat aningaasarsionermik paasisimasaqalertari-aqarput
Børn skal have økonomisk forståelse

Ilinniartitsisoq

Udgivet af IMAK

Ansvarshavende redaktør:
Sivso Dorph

Redaktion:
ilinniartitsisoq@greenet.gl

Justus Kaspersen – Ilulissat
namibia@greenet.gl
Tlf. 542263

Layout:
Jan Ellesgaard

Forsidefoto:
Justus Kaspersen
- AMS er nedrevet

Oplag:
1.250 stk.

Tryk:
TOPTRYK, Gråsten

Deadline næste nummer:
1. december 2014

IMAK

Noorlernut 23
Postboks 867
3900 Nuuk
Tlf. 32 25 50
Fax 32 50 61
Email: imak@imak.gl

Siulittarsoq/Formand

Sivso Dorph
Noorlernut 23
Postboks 867
3900 Nuuk
Arb. 32 25 50
Mobil 54 33 39
Pri. tlf. 31 10 29
Email: sdo@imak.gl

Tusagassiutinut nalunaarut

Isumaqatigilissutiniq nutarterineq
Nuuk International Friskole IMAK-ili ullumikkut isumaqatigilissuteqarput 2018-imi marsip
31-ata tungaanut atuuttussanik.

Isumaqatigilissutit ingerialluarsimapput piumassuseqartigineqartutillu.
Isumaqatigilissutit qularnaarpat akissarsiat pisortani atorfinnut assingusunut
Isumaqatigilissutaasimasut malliugit qaffanneqartussanngorneri, soorlu tamanna
atuarfinnut namminersortunut inatsisitigut aalajangersarneqarsimasoq.
Isumaqatigilissutinissaq Nuuk International Friskolep ilisamaataa naleqartitaalu
aallaavigineqarput.

Pressemeddelelse.

Indgåelse af ny overenskomst.

Nuuk Internationale Friskole og IMAK har dags dato indgået ny overenskomst gældende
indtil 31. marts 2018.
Forhandlingerne har været gode og konstruktive. Den nye overenskomst sikrer
løn niveauet er på linje med tilsvarende stillinger i det offentlige i henhold til
besættelserne i lovgivningen om private grundskoler. Desuden underbygger
overenskomsten Nuuk Internationale Friskoles profil og værdigrundlag.

Nuuk den 17. September 2014

Anders la Cour
Nuuk Internationale Friskole

Sivso Dorph
IMAK

Isumaqatigiissut inuiaqatigiinnut akisusaassuseqartoq

Inuiaqatigiit aningaasassaaleqipput, tamannalu ukiunut tulliuuttunut sisamanut isumaqatigiissummut sinaakkusiivoq.

Siulittaasup Sivso Dorphip isertuutinngilaa isumaqatigiinniarnermi pitsaanerusumik angusaqartoqarsimanissaa kissaatigisaluamiuk, isumaqatigiissutit 2018ip tungaanut atuupput.

Tikkuarpaa IMAKip ilaasortaasa annikitsumik akissaatigitut qaffaassuteqarnermikkut inuiaqatigiinnut akisusaqataanerminnik tigussimmata, nunatta karsiata amigartooruteqarnissamik missangersuuteqarnerata nalaani, suliffissaarusimasut amerliartornerisa nalaani kiisalu aatsitassarsiornikkut isertitassatut takorluukkat qilaap kilingusaanut aanngariartuaarnerisa nalaani.

Ukiup aallartilaaarnerani oqimaatsumik isumaqatigiinniarnernit inuiaqatigiit aningaasassaaleqinerata, karsillu imaarusimasut sinaakkuserpat, IMAKillu isumaqatigiinniartuisa sukumiisumik oqimaalutaqattaarpaat saqittaalluni aallartitsinissaq akilersinnaanersoq.

Ilisimaneqartut saqittaattoqanngilaq, tamanna ilinniartitsisut kattuffiata Namminersorlutilu Oqartussat isumaqatigiinniarnernik ingerlatsisarnerannut oqaluttuarisaaneranni ilanngutassaavoq.

- Sukumiisumik eqqarsaatigereerlugu nalilerparput, saqittaassineq atorlugu pitsaanerusumik angusaqarnissaq ilimanarpallaanngitsoq, Sivso Dorph oqarpoq.

Saqittaannerup suna kingunerisimassagaluarpaa?

Piumasaqaativut inunnit pissusissamisoortutut isigineqarsimasuuppata, tapersorsorluarneqarsimassagaluarpugut. Inuiaqatigiilli inissisimanerat qiviraanni suliffissaaruttorpassuaqarpugut aningaasarsiornernerlu pitsaavallaarani. Taamaattumik annilaangatigisimvarput saqittaakkaluarutta utersaartuunnassalluta tamannalu ilaasortatta sulineranni atugassarititaasunut pitsaanngitsumik kinguneqarsinnaavoq inuiaqatigiinnillu isiginerlunneqalisalluta, Sivso Dorph nassuiaavoq.

Tikkuarpaattaaq kattuffiit allat angusimasaat IMAKip angusimasaanit qaffasinnerunngimmata.

Sulinermi piffissamik atuisarneq allanngortinneqanngilaq Siulittaasup illuatungaagut nuannaarutigaa sulinermi piffissamik atuisarnermut isumaqatigiissutit allanngortinneqanngimmata.

Tamannami pisinnaasutut annilaangatigineqarsimagaluarpoq Danmarkimi naalakkersuisut ilinniartitsisut sulinerminni piffissamik atuisarnerannut inatsisiliortitsinermikkut allanngummata. Aamma Norgemi tamanna anguniarneqarsimagaluarpoq, ilisimasatsitullu nunani avannarlerni pisut nunatsinnut tuniluussinnaasarpur.

Kisiannili pisumi matumaniunngitsoq.

-Sulinermi piffissamik atuisarnermut isumaqatigiissut saqittaannissamut qitiutinneqarsimassagaluarpoq. Tamannali pinngilaq, nuannaarutigaaarpullu taakku kaluarneqanngimmata. Immaqa naalakkersuinikkut sulialittatta takusimavaat Danmarkimi naalakkersuisut ajornerusumik isigineqarnerannut tamanna aallaavusimammat, Sivso Dorph oqaatigivaa.

Qaqutigoorallurumik IMAK ukiunut sisamanut atuuttussamik isumaqatigiissusiorpoq.

-Nalilersimavarput ullumikkut aningaasarsiornikkut inissisimanerput eqqarsaatigalugu ukiunut sisamanut atuuttussamik isumaqatigiissuteqarneq atasinnaanerussasoq, Sivso Dorph naqissusiivoq.

Ukiunut tulliuuttunut aningaasarsiornikkut inissisimanitta qaamavallaannginnera eqqarsaatigalugu, IMAKip isumaqatigiinniartuut pingaaruteqarsimavoq ilaasortat akissaatimikkut qaffariarnissaat, naak annikitsuugaluartunik, ukiut marluk qaangiuppata ajornerusunik angusaqarnissaminngaanniit.

-Ukiunut marlunnut isumaqatigiissuteqarnissamut annilaanganartua uaniissimavoq, ukiut marluk qaangiuppata inuiaqatigiit suli sukannerneqarsimavut aningaasarsiornikkut atugaqalersimanissaat, tamatumalu nassatarisaanik suli ajornerusunik angusaqarnissaq, Sivso Dorph oqarpoq.

Karline Platou, journalist

En overenskomst med samfundsmæssigt ansvar

Landet fattes penge, og det satte rammerne for overenskomsten, der gælder de næste fire år.

Formand Sivso Dorph lægger ikke skjul på, at han gerne havde set et bedre resultat for årets overenskomst, der gælder frem til 2018.

Han påpeger, at IMAKs medlemmer tager et samfundsmæssigt ansvar med en beskeden overenskomst i en tid, hvor Landskassen budgetterer med underskud, køen af arbejdsløse vokser og udsigterne til råstofindtægter forsvinder i horisonten.

Den stramme samfundsøkonomi, med tomme kasser, lagde rammerne for en svær forhandlingssituation i starten af året, og IMAKs forhandlere afvejede nøje, om det ville kunne betale sig at indlede en konflikt.

Som bekendt valgte man ikke at konflikte, hvilket er historisk for en overenskomstforhandling mellem lærernes organisation og selvstyret.

- Vi vurderede, at der var ringe mulighed for at opnå et bedre resultat gennem en konflikt, siger Sivso Dorph.

Hvad ville konsekvenserne af en konflikt have været?

- Hvis folk opfatter vores krav som rimelige, får vi stor opbakning. Men landet befinder sig i en uheldig situation med høj arbejdsløshed og økonomisk afmatning. Derfor var vi bange for, at en konflikt kunne ramme os som en boomerang, at det kunne få negativ indflydelse på medlemmernes arbejdsvilkår og anseelse i samfundet, forklarer Sivso Dorph.

Han påpeger, at andre organisationers overenskomster ikke er endt med højere resultater end IMAKs.

Arbejdstid intakt

Formanden glæder sig til gengæld over, at der denne gang ikke blev rørt ved arbejdstidsreglerne.

Det var ellers forventningen efter regeringen i Danmark via lovindgreb ændrede på reglerne for arbejdstid for lærerne. Også i Norge har der været talt om det, og de nordiske erfaringer har det med at smitte af i Grønland. Men ikke denne gang.

- Arbejdstid kunne have været et omdrejningspunkt for

konflikt. Men blev det ikke, og vi var meget glade for at det ikke blev berørt. Måske har politikerne heroppe set den negative indflydelse det har haft på regeringen i Danmark, påpeger Sivso Dorph.

Lidt usædvanligt valgte IMAK i år at indgå en fireårig aftale.

- Vi har vurderet, at en fireårig aftale er det mest holdbare set ud fra den nuværende økonomiske situation, understreger Sivso Dorph.

Da fremtidsudsigterne også er dystre for de kommende år, har det været vigtigt for IMAKs forhandlere at sikre medlemmerne en lønstigning, om end den er beskeden, fremfor at risikere et endnu dårligere resultat om to år.

- Risikoen ved en to-årig aftale er, at samfundsøkonomien vil være endnu mere stram om to år og vi derfor ville ende ud med et ringere resultat, siger Sivso Dorph.

Karline Platou, journalist

Angajoqqaat nukittuut angusarissaartitsisarput

Karline Platou, journalist

Nuup Nuussuartaani atuarfik Nuussuup atuarfia upernaag manna ukioq atuarfiusoq naammat, atuarfiup oqaluttuarisaanerani aatsaat taamak angusilluartigisunik atuartunik soraarummeersitsivoq.

- Angajoqqaatta tapersersorluartarmatigut atuarfimmi angusarissaarpugut, taama oqarput atuaqatigiit 16-nik ukiullit Inukitsoq Petersen aamma Daniel P. Kristiansen. Nuussuup atuarfiata oqaluttuarisaanerani upernaag manna soraarummeertut atuartut 10. klasset aatsaat taamak angusarissaartigisimapput. Tamannalu Juunip 18-iani ukioq atuarfiusoq naammat persuarsiorpalaartumik Nuussuup atuarfiani malunnartinniarneqarpoq. Atuaqatigiinni 10. B-ni angusarissaarnerpaavoq Inukitsoq Petersen, taassuma fagit arfineq-pingasut A-mik angusifigai, fagit qulit B-mik angusiffigalugit, fagilu ataaseq D-mik angusiffigaa sinnerilu C-mik angusiffigalugit. Taamatuttaaq Daniel P. Kristiansenip fagit arfineq-marluk A-mik angusiffigai, B-millu angusiffigisai arlaliupput.

- *Sunnussavisimi? Aperaagut.*

- Nunarsuaq angalaarusuppara, kulturit assigiinngitsut paasisaqarfigerusukkakit oqaatsillu allat oqaasii ilikkarusukkakit, taamaalillunga ilinniakkamik toqqaanissannut isumassarsitinneqarluaarsinnaaniassagama, Daniel P. Kristiansen oqarpoq.

Inukitsulli soqutigisai allaanerupput.

- Suli naluara sunngorniassanerlunga, kisianni fysikkimut, kemimut matematikkimut immaqalu aamma IT-mut elektronikkimulluunniit tunngasut arlaannut ilinniagaqarnissara ilimagisinnaavara, atuarfimmimi pikkoriffiginerusakka sammissallugit soqutigineruakka, Inukitsoq qungujulluni isumalluarpoq.

Nukappissat taakku marluk atuaqatigiit iluanni marluullutik tapersersoqatigiittarsimapput. Aappaa matematikimut sanngiinnerulaarpat aappaata ikiortarpaa, aappaalu kalaallisut sanngiiffeqarpat aamma aappaata ikiortarlugu.

- Marluulluta sassartartuuvugut, aammalu marluulluta atuartut siulersuisuni ilaasortaalluta, allat saperaangata uagut marluulluta akisussaaffik tigusarparput iliuuseqarlutalu, Daniel aamma Inukitsoq unnersiorput, nangippullu: - Atuaqatigiit assigiinngeqaagut, aallaamaannaavissogarpog, eqiasuttoqartarpoq qiimmassaasoqartarlunilu, oqarput.

Taakku aamma erseqqissaapput, atuaqatigiit ataqatigiinnissaat assut pingaartikkitsik. Aammalu 10. klasseqatitik klassemi allamiittut kammalaatiginissaat pingaartuusoq unnerlugu.

Daniel P. Kristiansen Colombiameersuuvoq nunatsinili peroriartorsimalluni, taamalu Colombiami aggustimiit AFS-issarluni aallartissaaq. Inukitsoq Petersenilu maani Nuummi GU-mi aallartissaaq.

Angajoqqaat tapersersuisut

- Angajoqqaatta tapersersorluarpaatigut, tamannalu nukit-torsaatisaqaarput. Angajoqqaagut atuaqatigiit arlaannik anguniagaqartilluta, studierejsemulluunniit katersuiniartil-luta tamaviaarlutik ulapaartuusarput. Angajoqqaagut is-umaqatigiissinnaapput oqaloqatigiittarlutik, taamaattunillu angajoqqaaqarluni assut iluarpoq, nukappissat tanngas-simaarlutik imminnullu tatigerpaseqalutik angajoqqaatik nersualarpaat.

Daniel P. Kristiansen aamma Inukitsoq Petersen siu-nissami ilinniagaqarlumarumaarnissaminnik qularutigin-ninngeqaat.

- Ilinniarlunissaq pingaartipparput, soorunami ilinnia-reerutta nunatsinnut utissaagut, maannakkulli aatsaat imaalgatta sulit tamanna oqaatigiuminaappog, atuaqatigi-illutali ataqatigiittuassaagut, Daniel Inukitsorlu qungujul-lutik oqarput.

Ilinniartitsisorissaarput

Nuussuup atuarfiani 10. B-nut ukiuni arfinilinni klas-selærieriusimavoq Tula Thorsen. Taassuma atuaqatigiit ineriartornerat qanimut malinnaaffigisimavaa.

- Atuaqatigiit taakku angajoqqaarissaartuupput, angajo-qqaajupput qitornamik atuarnerinut akisussaaqataallutillu suleqatikkuminartut. Angajoqqaallu atuartuutiminnut taamatut isumaginnilluarsinnaasut atuartunut isumaqar-taqaat, Tula Thorsen oqarpoq.

Atuaqatigiillu taakku ingerlalluarnerinut aamma patsi-saaqataasoraa, 2005-imi Nuussuup atuarfiani sulilerami trin 1-eqatigiillutik "Atuartsiviit ilikkarlufiusut" pillugit (ef-fektiv pædagogik pillugu) pikkorissartinneqarsimagamik. - Taamani suleqatigiilluta pikkorissartinneqarpugut, iluanaarluta taakkuinnaalluta aammalu pikkorissaasori-saaqaluta. Pikkorissaassutigineqartoq naqqaninggaanniit aallartippaput ineriartuutillugulu. Sakkussat ineriartu-aartillugit nerrivimmiit nerrivimmut nikittarluta pimoorusse-qaluta pikkorissarluta, Tula Thorsen oqaluttuarpoq.

Taanna nangilluni erseqqissaavoq, atuartut ingerlalluas-sappata assut pingaartuusoq; ullaat tamaasa klasselære-rimit ulloq aallartillugu najorneqartuarnissaat.

- Atuaqatigiit mikinerminniit "briefing" ilikkarpaat. Taan-naavorlu uagut ilinniartitsisutut pikkorissarneqarnitsinni sakkussatut tunngavigineqartut pingaarnert ilaattut atuartunut ingerlateqqitarput. Periutsimi tassani meeqqat aterminnik taaguisarput, ullorsiutilerallutik aammalu pin-gaartitaminnik taakkartuisarlutik. Uanga peqatigalunga atuaqatigiit pingaartitaminnik pilersitsisarput, soorlu; ikioqatigiinneq, tusarnaarneq, malinnaaneq, nappaasarn-erlu. Assersuutigalugu meeqqamik ikiugaqarpunga, atuar-tup allap ikiorneqarumalluni atera taaqattaassanngilaa, ikiorneqarnissamilu tungaanut nipaqqaratik nappaaqqaru-joortarput, Tula nassuiaavoq.

Tula Thorsen tanngassimaarluni suliaminillu nuannarin-ninnera erserluni oqaluttuarpoq, periutsip taassuma

iluqaqtaa assut malunnarsimaqisoq.

- Ullaakkut klassemut isertarpunga, atuartut atuartin-neqarnissaminnut piareeqqasut, piffissamut ataqqinnin-neq pikkoriffigaat. Atuartuutigileqqaarakkilli imminnut ilinniartitsisunullu "ataqqinnittuunissaat" assut initutillugu paasitikkusuppara. Aammalu ilinniartitsisutut pingaartitta-rpara, arlaannik aporaassutaasinnaasumik pisoqaraangat aporaassutaasinnaasup ingerlaqqinnginnitsinni iluamik inisseqqaartarnissaa. Klassemut isiinnarlunga atuartut kiinaasa taattui atuarsinnaasarpakka, pisariaqartitser-pasippata gangimut anillaqatigisinnaasarpakka oqalo-qatigalugillu, ilaasami paasineqarnissartik pisariaqartit-tarmassuk. Atuartut naalaarnissaat pingaaruteqarpoq, oqaatigerusutaat oqaatigitittariaqarput, ilinniartitsisutullu puigornaveersaaqqissaartariaqarput qaangiataarnaveer-saarlugit, Tula nassuiaavoq.

Taanna oqaluttuarpoq, atuaqatigiit 2. klassemiittut atuar-tuutigileramigit assut nipparissimasut.

- Nipituallaaqimmata "nipi" sammitippaput, pikkorissar-nitsinnimi (atuartsiviit ilikkarfiusumi) periuseq taanna ilaavoq, tassa; allatut nipaartitsisinnaaneq. Naggataagut ima ilikkartigaat, 3-2-1 taava tamarmik nipangersinnaap-put, Tula tanngassimaarluni oqaluttuarpoq. Nangipporlu:

- "Atuartsiviit ilikkarfiusut"-mi periusereqqusaasut ilagaat, atuartut nersualaarneqartarnissaat, pitsaaffisa tappif-figinissaat, atuaqatigiillu tamarmik tusaatillugit nersua-laartarnissaat. Imaanngitsoq nersualaarniaannarlugit nersualaarlugit, ilumoortumilli nersualaarlugit, Tula ilumoorsaarluni nassuiaavoq.

- Atuaqatigiit iluanni nukittuumik siuttoqaraangamik ingerlalluartuusarput, atuartummi sinneri kalinneqalersar-put, ukulu atuaqatigiit taamaattuupput, ilinniartitsioq Tula Thorsen atuaqatigiit siunissami angusarissaarnissaanut qularutiginninngitsoq taama naggasiivoq.

Stærke forældre skaber stærke børn

Afgangs eleverne på Nuussuup Atuarfia har i foråret fået de højeste karakterer i skolens historie.-

Fordi vores forældre støtter os, har vi opnået gode karakterer, siger de to skolekammerater 16 årige Inukitsoq Petersen og Daniel P. Kristiansen.

Første gang i skolens historie har 10.klasserne på Nuussuup Atuarfia i foråret 2014 opnået topkarakterer i gennemsnit til prøverne.

Dette blev markeret højtideligt ved skoleafslutningen d. 18. juni 2014.

Inukitsoq Petersen er klassens topscorer med 8 A'er, 10 B'er og 1 enkelt D hvor resten er på C-niveau.

Daniel P. Kristiansen har også grund til at være stolt, han har nemlig fået 7 A'er i 7 forskellige fag, og flere i B-niveau.

-Hvad skal I være i fremtiden? Spurgte vi.

- Jeg vil gerne rejse ud i verden, og lære af andre kulturer samt lære deres sprog. Derfra regner jeg med at få inspiration, og derved beslutte, hvad jeg vil være i fremtiden, siger Daniel P. Kristiansen.

Inukitsoqs interesser er helt andre i forhold til Daniels.

- Jeg har ikke besluttet mig endnu, hvad jeg vil være i fremtiden, men jeg formoder min fremtidige uddannelse bliver noget med fysik, kemi, matematik eller noget med IT eller elektronik. Det skal nemlig handle om, de fag jeg har interesse i på skolen siger Inukitsoq.

De to klassekammerater har altid støttet hinanden i klassen. Hvis den ene har svagheder i matematik eller i grønlandsk, og den anden er stærkere i disse fag, så hjælper

de hinanden.

-Vi er dem, der træder frem, hvis andre ikke tør. Vi to er også medlemmer af skolebestyrelsen fra vores klasse. Vi tager ansvar og gør noget ved problemerne, når andre ikke tør, siger Daniel og Inukitsoq, og fortsætter:

-Vi har mange personligheder i klassen, hvor nogen af os er urolige, dovne andre er dem, der opmuntrer de andre, siger de.

De understreger, at sammenholdet i klassen er meget vigtig, og dette gælder også for parallelklassen.

Daniel P. Kristiansen er adoptivbarn fra Colombia, men er opvokset i Grønland. Han skal på AFS-ophold i Colombia fra august måned. Inukitsoq skal starte på GU i Nuuk.

Forældre der støtter

- Vores forældre har støttet os meget og dette har styrket os. Når vi f.eks indsamler penge til studierejse er det vores forældre der gør alt arbejdet. De samarbejder med hindanden og det er rigtig godt for os, de unge mænd ser stolte på hinanden mens de roser deres forældre.

Daniel og Inukitsoq er ikke i tvivl om, at de vil opnå en god uddannelse i fremtiden.

- Vi finder det vigtigt, at få en god uddannelse, selvfølgelig skal vi tilbage til vores land, når vi er færdige med vores uddannelse, men vi er jo så unge endnu, at det er svært at sige det med sikkerhed. Men som klassekammerater vil vi altid holde sammen, siger Daniel og Inukitsoq og smiler.

De har haft gode lærere

Tula Thorsen har været klasselærer i 6 år for 10.b på Nuussuup Atuarfia. Tula har fulgt klassens udvikling og er meget tæt knyttet til klassen.

- Den klasse har gode forældre, forældrene viser ansvarlighed overfor børnenes skolegang, og vi har et godt samarbejde. Den type forældre er betydningsfuld for elev-

ernes udvikling, siger Tula Thorsen.

Endvidere tror Tula, at det går godt med klassen, fordi lærerne har haft kursus i Effektiv pædagogik, da hun startede som lærer i trin 1 på skolen i 2005.

- Dengang blev der holdt kursus for lærerteamet, og heldigvis var det kun os lærere fra trin 1, hvor vi havde gode kursusholdere. Kurset blev startet helt fra grunden, som vi udviklede i løbet af forløbet. Værktøjerne blev udviklet, hvor bordene havde hver sine forskellige aktiviteter, hvor vi skiftede fra bord til bord, forklarer Tula Thorsen.

Hun understreger, at det er vigtigt, at man starter dagen sammen med klasselæreren, hvis det skal gå godt med eleverne.

- Klassen har lært betydningen af "briefing" helt fra starten. Og det er netop den vigtigste del af værktøjet vi lærte fra kurset. Den metode indeholder bl.a., at eleverne siger deres navne, lærer om dato og nævner deres værdier. Sammen med læreren skaber de deres værdier, f.eks. samarbejde, at lytte, at følge med, og række hånden op. Som eksempel kan jeg nævne, når jeg sidder og hjælper en elev, skal de andre række hånden op, uden at råbe efter mig, indtil jeg er klar til at hjælpe dem, forklarer Tula. Det kan ses på Tula, at hun kan lide sit arbejde, og fortæller videre med et smil, at metoden har haft gode resultater.

- Når jeg om morgenen kommer ind i klassen, sidder klassen og er klar på deres pladser til at blive undervist, og de er gode til at passe tiden. Helt fra starten, har jeg fundet det vigtigt at de lærer at vise respekt for hinanden og til lærerne. Hvis der er konflikter, har det været vigtigt for mig at løse det før vi går videre med undervisningen. I det øjeblik jeg kommer ind i klassen, kan jeg læse elevernes ansigtsudtryk, når der er noget. Når de havde brug for det, går jeg ud på gangen med dem, for at snakke om problemet, de har jo også brug for at snakke om tingene. Det er vigtigt, at lytte til eleverne og hvad de har at sige. Man skal som lærer være god til at huske på, man ikke overser noget hvad der sker hos eleven, siger Tula.

Tula fortæller, at eleverne var meget højrøstede, da hun overtog dem i 2. klasse.

- Da eleverne var meget højrøstede, tog vi "stemme" som emne, det er jo en af emnerne på kurset i Effektiv pædagogik. Det er en måde, at få dem til at falde til ro, til sidst lærte de det så meget, at jeg kun behøver at sige 3-2-1, så bliver de stille, fortæller Tula stolt, fortsætter:

- Metoden indeholder også, at man skal rose eleverne, og at kunne se deres evner, og rose dem mens de andre hører det. Ikke kun for at rose dem, men den ros skal være virkelig, forklarer Tula alvorligt.

- Det går godt med klassen, når der er en stærk fører, fordi føreren tager resten med, og denne klasse har en fører, siger lærer Tula Thorsen og er ikke i tvivl om, at klassen vil have en god fremtid.

Karline Platou, journalist

MIO: - Meeqqat pingaartigipp

Meeqqat illersuisoqarfiata atuagaq meeqqat
Tamanna tunngavigalugu Meeqqat illersuisoq

- Meeqqat aatsitassarsiornerulli pingaartigipp, taama oqarpoq Meeqqat illersuisuat Aaja Chemnitz Larsen.

Taanna pulaarparput, Meeqqat illersuisoqarfiat atuarfimmut qanoq suliniuteqarusussuseqartiginersoq paasinaaffiginarlutigu. Aammami ungasinngitsukkut Meeqqat illersuisoqarfiat MIO atuakkamik saqqummiussaqqarpoq qulequtalimmik: "Meeqqat pisinnaatitaaffii ilinniartitsissutigisigit."

Meeqqat illersuisuata Aaja Chemnitz Larsenip akunerup ataatsip missaani oqaloqatiginerani, atuarfimmut tunngassuteqarsinnaasut assigiinngitsut tikippagut, nunattalu aatsitassarsiornermik iluanaaruteqarniarerata eqqartulerneranut tunngaviuvoq, apeqput una apeqputigineqarmat; nunarsuarmioqataaneq eqqarsaatigalugu, ilumut nunarsuarmioqatitsinnut ilikkagassat tungaatigut angummassinnaasorineraatigut, tassami assersuutigalugu ilinniartitsissussaaleqineq tunumi atuuppoq, aammalu nunaqarfippassuarni timelærerinnarnik ilinniarsimannngitsunik atuartitsisoqartarpoq.

- Nunarput imminut napatissinnaalissappat, meeqqat tassaapput napatitsisusussat, meeqqammi siunissaapput, meeqqallu Kalaallit Nunaata imminut napatissinnaanissaanut peqataatinneqartariaqarput. Meeqqat ajunngitsumik iluatitsippata, taava aamma Kalaallit Nunaat ajunngitsumik iluatitsissaaq, Aaja Chemnitz Larsen oqarpoq.

Ilinniagaqarnerullu qanoq pingaaruteqartiginera ima erseqqissaatigalugu.

- Ilinniagaqarnissaq inuiaqatigiinnut pingaartorujussuvoq, ilinniagaqaruimmi suliffeqassaait, namminerisannik ineqarsinnaavutit, imminullu pilersussaait. Taamaalillutit tunngaviatigut pitsaasumik inooriaaseqalersinnaavutit, tassami aamma inuit amerlasuut iluamik ingerlanissaat inuiaqatigiit pisariaqarteqaat. Taamaattumik uanga isinniit isigalugu, meeqqat tassaapput inuiaqatigiit iluanni tamanit salliutinneqartussat, Aaja Chemnitz Larsen oqarpoq.

Atuarfiit MIO-lu qanoq suleqatigiitsigippat?

Aaja Chemnitz Larsen oqaluttuarpoq, MIO-mi sulisut sinilinniartitsisoq 10

erissami paasisassarsiorlutik angalasimaqisut. Illoqarfillu 17-isut akornanni illoqarfiit 14-t MIO-p atuutilerneraniit ukiut marluk ingerlaneranni tikissimagitsik unnersiorpoq.

Atuarfiit MIO-llu suleqatigiinnerat qanoq ippa? Aperaaput.

- Atuarfiit arlalippassuit pitsaalluinnartumik suleqatigaa-vut, meeqqallu pisinnaatitaaffii pillugit imalimmik MIO qanittukkut atuakkamik saqqummiussaqqarpoq, qulequt-serlugu: "Meeqqat pisinnaatitaaffii ilinniartitsissutigisigit". Taama ittumik atuakkamik saqqummiussinitsinnut ilaatigut siunertaraarput, ilinniartitsisut sinerissamiittut meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit paasisaqarnerunissaannik taamalu meeqqanut siammarterinissaannik oqilisaakkusukkatsigit, Aaja Chemnitz Larsen oqarpoq.

MIO-mi sulisut Aaja Chemnitz Larsen ilanngullugu tallimat missaanniittut, Kalaallit Nunaat tamaat sullinniartussaavaat, tallimaannaagaluarlutilli ilaanneeriarlutik atuarfimmut pulaarnissaminnut piffissaqarniartarput, atuartitsinerullu ingerlannga malinnaaffigalugu.

- Maanna septembarip aallartilaarnerani suleqatigut marluk Tasiilamiipput, taakku meeqqanik ilinniartitsisunillu meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit oqaloqateqaqattaarput, Aaja Chemnitz Larsen oqarpoq.

Tasiilami ilinniartitsissussaaleqineqaaq tassami timelærerit ilinniarsimannngitsut 35-t maanna tunumi atorneqarput. Kommuneqarfik sermersoorlu aaqqiissutis-samik iliuuseqarniaraluarpoq, iluatsinngitsumilli.

Meeqqat illersuisuata tamanna qanoq isumaqarfigaa?

- MIO-miit pingaarnertut suliassarinngilarput ajornartorsiummut pitsaasunik siunnersuuteqassalluta, suliassarpummi tassaavoq; meeqqat piginnaatitaaffimminnik qaammaasaqarnerulernissaannik ilaatigut atuarfik aqqutigalugu sulissutiginninnissara, taamaalillutik ilinniakkamik aallartitsisinnaaniassammata.

- Meeqqalli nunaqarfinni najugallit atuartitaanerata assut ernumanartoqartippara. Kisitsisit assigiinngitsut qimerlooraanni takuneqarsinnaavoq, nunaqarfinni meeqqat atuartut illoqarfinniitullu ilinniarsimasunik ilinniartitsisoqanngitsut. Amerlaqisullu apersortittussanngoraangamik elevhjemmemut illoqarfimmiittumut pisinneqartarput, ila ernumassutissat arlaqarsinnaagaluaqaat, nunaqarfinnili

qat aatsitassarsionertulli ut

pisinnaatitaaffii pillugit imalik atuarfimmi ilinniartitsissutissatut saqqummiuteqqammerpaa. qarfiat atuarfeqarfimmut qanoq suleqatiginnitsiginersooq paasiniaaffigaarput.

meeqqat atuartut atuartitaanerat assorsuaq ernumanar-toqarsoraara, Aaja Chemnitz Larsen oqarpoq.

Nunaqarfinni meeqqat atuartitaanerisa oqaluuserinerani, Kalaallit Nunaata avannarpasinnerisaanni nunaqarfimmi Siorapalunni atuarfik tikkipparputtaaq, tassanimi atuarput ukiumikkut nikingaqisut meeqqat tallimat, tallimaannaa-galuarlutik ilaat atualerlaajupput ilaallu apersortittussaal-lutik.

- Meeqqat nunaqarfinni atuartut ilumut ernumanartoqar-put, Naalagaaffiit peqatigiiffisa meeqqat pillugit isumaqa-tigiissutaanni tunngaviusumik piumasaavoq; meeqqat naligiimmik periarfissaqassasut, naligiimmillu atuarfiup tungaatigut periarfissinneqassasut, Aaja Chemnitz Larsen oqarpoq.

- *Qanormi tamanna iliuuseqarfigineqarsinnaava?, aper-aarput.*

- Uagut suliaassarput tassaavoq, pissutsit equallaanngin-nissaannut nakkutiginnissalluta, aammalu qanoq iliuuseqartoqarnissaanik siunnersuuteqarsin-naavugut. Kisianni angajoqqaat qitornaminnut meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit akisussaanerpaajupput, angajo-qqaatullu akisussaassuseqarluarunik soorunami taava qitornap ilinniagaqarluarnissaanik aamma ammaassis-sapput. Tamannali ajornakusoorsinnaavoq nunaqarfimmi ilinniarsimanngitsumik ilinniartitsisulimmi, meeqqanillu ikittuinnarnik meerartalimmi najugaqaraanni. Kisianni pissutsit taamaatsillugit maannakkut ernumanartoqarpoq, tamannalu politikkikkut eqqumaffigineqartariaqarpoq, qanoq ilillugu meeqqat assigiimmik pisinnaatitaaffeqarlu-tillu periarfissaqartinneqarnissaat eqqarsaatigilluarneqar-tariaqarpoq, meeqqammi inersimasunngorunik iluamik inuuniassammata Aaja Chemnitz. Larsen oqarpoq.

“Atuartunik akulerutitsisoqassappat ilinniartitsisut pigin-naanngorsartariaqarput”. Taama Aaja Chemnitz Larsen qarasaasiami quppersakkaminni allappoq.

Ilinniartitsisulluiku soq piginnaanngorsartariaqarsorigai?

- Meeqqanut immikkut atuartittarialinnut ilinniartitsisu-usimaguit tamatumunngalu piginnaanngorsarsimanak, taava tamanna immi isumaqanngilaq. Taamaattumik siunissami ilinniartitsisuulerumaartussanut, aammalu maannakkut ilinniartitsisusunut ilinniartitsinermut sakkussaanik piginnaanngorsaasoqartariaqarpoq. Pingaartorujussuuvorli tamatuma piviusunngortinnis-saanut oqaasiinnarnut killinnginnissaq, piviusunngortit-sisoqassappammi piviusumik iliuuseqartoqartariaqarpoq,

taamaallunimi meeqqanut pitsaanerusumik periarfis-siisoqassammata, piginnaanngorsaanissamulli ineri-ar-tortitsineq aningaasanik naleqarpoq. Tikittakkatsinnimi takusarpagut, meeqqat innarluutillit inooriaatsimikkulluun-niit ajornartorsiuteqarnertik pillugu immikkut pisariaqartit-sisut, piginnaanngorsarsimanngitsunit nakkutigineqartar-tut, Aaja Chemnitz Larsen oqarpoq.

Angajoqqaat akisussaaffeqanngippallaarnerat

“Unammillernartup aappaa annertooq tassaavoq ajoralu-artumik takussaaqisoq angajoqqaat akisussaaffimminnik paarsinnginnerat. Assersuutigalugu ersertarpoq atuarfiit angajoqqaanik ataatsimiigiqqusinerini imaluunniit atuar-fiup siulersuisussaanik qinersinissamut aggersaanermi, ajoraluartumik angajoqqaat ikittunnguupput meeqqami atuarfianik akisussaaqataarusullutik takkuttartut.” taama Aaja Chemnitz Larsen MIO-p qarasaasiakkut quppersa-gaani allappoq.

- Nakuusa suleqatigalugu atuakkamik angajoqqaanut nal-eqqussakkamik saqqummiusseqqammerpugut, taamaalil-lutik angajoqqaat tigussaasumik sakkussaqarsinnaa-niassammata. Tassami aamma Naalagaaffiit peqatigiit meeqqanut tunngasumik isumaqatigiissutaanni immik-koortumi 27-mi allassimasooqarpoq; Naalagaaffiup anga-joqqaat qanoq angajoqqaajunissaannik siunnersussagai, imaassinnaavoq tamanna qanga eqqarsariaatsimut eqqaanarsinnaasoq, kisianni isumaqarpunga ajunngit-sumik isumaqarlutik taamatut malitassiorsimasut. Tas-sami nalunngikkaanni nunarsuarmi meeqqat pingajorar-terutaat inuunerminni atugarliortut, taava pingajorarterutit taassuma tunua tungaaniipput angajoqqaat akisussaaf-fimminnik iluamik paarsinngitsut. Naalagaaffimmi peqa-tigiit isumaqatigiissutaanni allassimavoq, angajoqqaat akisussaanerpaassasut, angajoqqaalli akisussaaffitsik nammassinnaanngippassuk taava pisortat akisussaaf-fimmi kivitissusaaapput. Amerlaqisutigulli naammat-toortaaqavut angajoqqaat pisortallumi namminneq sumiginnaasut, taamaattumik atuagaq angajoqqaanut naleqqussagaq saqqummiupparput, angajoqqaanilli pigin-naanngorsaaneq qaffassagaanni piffissaq annertooq atoqqaartariaqarpoq, Meeqqat illersuisuat Aaja Chemnitz Larsen naggasiivoq.

Allattoq assiliisorlu:
Karline Platou, tusagassiortoq

MIO: - Børn er råstof!

MIO har fornylig udgivet en bog, der handler om hvordan samarbejdet er mellem MIO og skolerne.

- Børn er det vigtigste råstof, siger Børnetalsmanden Aaja Chemnitz Larsen.

Vi besøger Børnetalsmanden for at få information om, hvilket arbejde MIO gør i forhold til børn i folkeskolen. MIO har nemlig fornyligt udgivet en undervisningsbog om børns rettigheder med overskriften: "Sæt børns rettigheder på skoleskemaet."

Under samtalen, som varede en times tid, med Aaja Chemnitz Larsen talte vi om forskellige forhold, der vedrører Folkeskolen. Emnet om råstof blev taget op, da vi nåede til spørgsmålet om, Grønland kan følge med fagligt i forhold til den globale udvikling. Som eksempel er der jo stor lærermangel primært i Østgrønland, og hvor der også er mange timelærere, der underviser i mange bygder.

- Jeg synes i virkeligheden, at det jo er børnene, der skal være med til at sikre Grønlands fremtid. Børnene er jo fremtiden. Jo bedre børnene klarer sig, des bedre kommer samfundet til at klare sig på længere sigt, siger Aaja Chemnitz Larsen.

Ligeledes understreger hun vigtigheden af uddannelse. - For mig handler i høj grad om uddannelse, og ikke kun med folkeskolens afgangsbet. At få sig en uddannelse, at få et arbejde bagefter og en bolig, og være i stand til at forsørge sig selv, er grundlæggende for et godt liv. Samfundet har meget brug for velfungerende borgere. For mig at se, burde børnene være de vigtigste prioritet, siger Aaja Chemnitz Larsen.

Hvordan er samarbejdet mellem MIO og Folkeskolen?

Aaja Chemnitz Larsen fortæller, at personalet i MIO har besøgt en række skoler i forskellige byer, de har været i 14 byer ud af 17 byer i løbet af de to år børnerettighedsinstitutionen MIO har eksisteret.

Hvordan er så samarbejdet mellem MIO og Folkeskolen?

- Vi har et fint samarbejde med mange skoler. MIO har udgivet en undervisningsbog som hedder, "Sæt børns rettigheder på skoleskemaet" fornyligt. Formålet med undervisningsbogen er at lave noget materiale, som gør det nemt for lærerne ude på skolerne at give nogle informationer omkring børns rettigheder, siger hun.

Der er ca. 5 ansatte i MIO inklusiv Aaja Chemnitz Larsen, som skal dække hele Grønland. På trods af få ansatte, forsøger MIO at få tid til at besøge skolerne og følge med i undervisningen.

- Lige nu, her i starten af september har vi f.eks 2 medarbejdere i Tasiilaq, hvor de bl.a er på skolen og har talt med lærerne og børnene omkring børnenes rettigheder, siger Aaja Chemnitz Larsen.

I Tasiilaq er der stor lærermangel, hvor de i nødstilfælde er nødt til at bruge 35 timelærere. Kommuneqarfik Sermersooq prøvede at finde en løsning på problemet, som ikke lykkedes. Hvad synes Børnetalsmanden om det?

- Det er ikke vores kernekompetence, at komme med forslag til hvordan man får ansat lærere, så det vil jeg afholde mig fra. Min opgave er, at være med til at fremme børns rettigheder i skolerne, og det er jo bl.a. en adgang til uddannelse.

Aaja Chemnitz Larsen understreger, at hun er bekymret for bygdebørnenes skolegang.

- De børn, der er i bygderne, har ikke det samme adgang til faglært personale, som man har i mange byer. Og de fleste børn, kommer jo også ind på elevhjem før konfirmationsalderen. Der er mange ting man kan bekymre sig om, men børn i bygderne er jeg dybt bekymret for, siger Aaja Chemnitz Larsen.

Under samtalen om bygdebørnenes undervisning på skolerne, kommer vi ind på den nordligste skole i Grønland, nemlig skolen i Siorapaluk. Her går fem skoleelever med stor aldersmæssig spredning. Nogle er lige begyndt i skolen, hvorimod andre er i konfirmationsalderen.

- Børn i bygder er noget som er rigtig bekymrende, fordi grundprincippet i FN's børnekonvention, er bl.a. lige muligheder og lige rettigheder, siger hun.

Hvad kan man så gøre ved det? Spørger vi.

- Vores opgave er at være vagthund og være rådgiver i forhold til det politiske system. Vi skal komme med anbefalinger, til hvad man kan gøre for at sikre børns adgang til skolen.

- Det er forældrene, der har hovedansvaret for at sikre børnenes rettigheder. Børnene har rettighederne, og de

er ligeså vigtige som

om børnenes rettigheder, som undervisningsmateriale. I den forbindelse hører vi, om en.

voksne har forpligtelserne. Lever man op til sit ansvar som forældre, giver man sit barn adgang til skolen, men det er svært når man bor i et mindre sted, hvor der er få uddannede lærere og få børn.

- Politisk er man nødt til at forholde sig til at alle børn har de samme rettigheder, men i dag ikke samme muligheder for at sikre sine rettigheder og dermed et godt liv, når de bliver voksne, siger Aaja Chemnitz Larsen.

“Rummelighed i skolen kræver kompetencer”, sådan skriver Aaja Chemnitz Larsen i MIO’s hjemmeside.

Hvorfor mon hun synes, at lærerne har brug for kompetence udvikling?

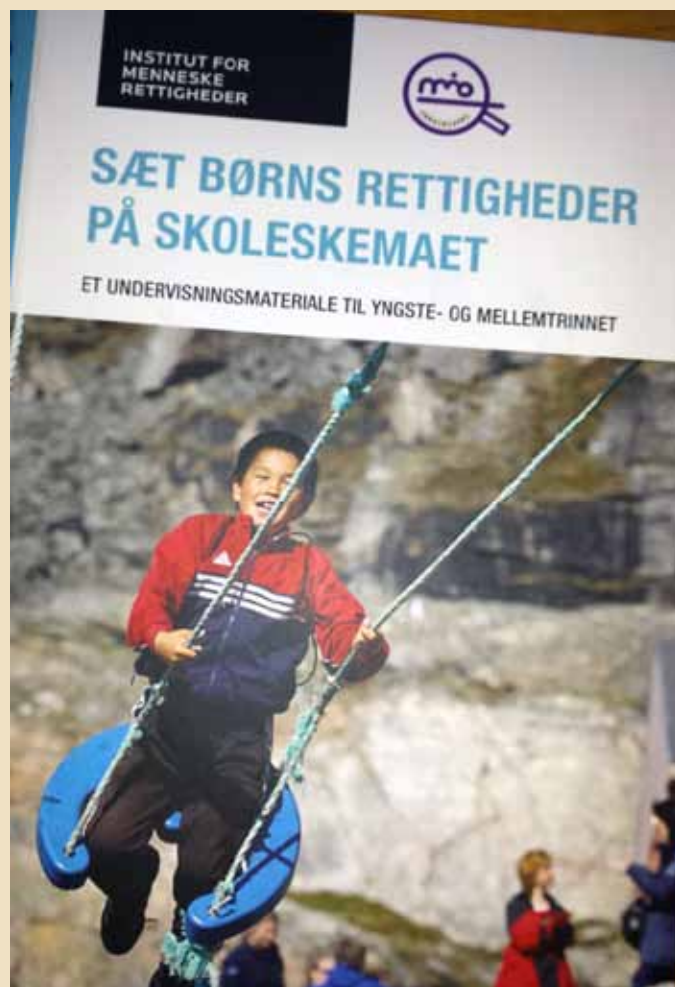
- Hvis man har specialklasser uden, at man har kompetencerne til at kunne undervise en specialklasse, giver det ikke rigtig mening. Så der er behov for, at både kommende lærere og eksisterende lærere, har kompetencerne, som de nu engang skal have for at kunne undervise. Og hvis der er børn med særlige behov, så bør lærerne også være klædt på til det. Det er enormt vigtigt, at det ikke er noget, man bare taler om. Men det er noget, man skal realisere for at give bedre tilbud til børnene. Men, det koster penge at udvikle kompetencer. De steder, hvor MIO har været, ser vi, at man ikke altid har kompetencerne til at tage sig af børnenes specielle behov, både børn med handicap, og børn, der har sociale problemer, siger Aaja Chemnitz Larsen.

Manglende forældreansvar

“En anden enorm udfordring er det manglende forældreansvar, som desværre ses i udbredt grad. Det ses f.eks. i forbindelse med, at skolerne indkalder forældre til forældremøder, eller valg til skolebestyrelser”, lyder Aaja Chemnitz Larsen i sit indlæg i MIO’s hjemmeside.

- Vi har lavet en forældrebog sammen med Nakuusa for at give konkrete redskaber til forældrene, som FN’s børnekonvention siger i artikel 27, som lyder: Staten skal vejlede forældrene i at være forældre. Det kan godt lyde som gammeldags tankegang, men jeg synes, det er i god mening, når man ved, at en tredje del af alle børn har det svært. Fordi bag den tredje del er der forældre, som

ikke lever op til deres forældreansvar. FN’s børnekonvention siger, at det er forældrene der har hovedansvaret, men hvis forældrene ikke er i stand til det, så er det det offentlige, der skal gå ind og løfte. Mange gange ser vi både forældrene og det offentlige svigte. Derfor lavet vi forældrebogen, men der skal jo meget mere til for at øge forældrekompetencerne, slutter Børnetalsmanden Aaja Chemnitz Larsen.

Tekst og foto:
Karline Platou, tusagassiortoq

Atuarfik tallimanik atuartulik

Siorapalunni meeqqat atuartut tallimaannangussapput, sulilu siunissami ikinnerulersinnaallutik.

Kalaallit Nunaata avannarpasinnerpaartaat nunaqarfik Siorapaluk 35-t missaanni inoqarpoq, atuarfik nutaaq 2000-p aallartisimalernerani sananeqartoq "Evap atuarfia"-nik ateqarpoq, qallunaaq arnaq ukiorpassuarni tassani ilinniartitsisuusimasoq atsiunneqarsimalluni. "Evap atuarfia"-ni atuartut katillutik arfineq-marlusimagaluarpot, ukiamiilli tallimaannangortussaapput, taakkunannga marluk aasaq manna apersortittut Qaanaamut ukiumiit atuariatussammata.

- Siorapalunni meeqqat atuartut ikiliartorput, ilimanarporlu siunissami sulii ikinnerulissasut, taama oqarpoq Siorapalunni ilinniartitsisoq Juaanna Platou.

Taassuma erseqqissaatigaa puisit amiisa tunisaanerisa akikilliartuinnarnerat malunnaqisoq. Siorapaluullu eqqaa qaleraleqanngilaq, naak Qaanaap eqqaa qaleraleqarluaraluartoq.

- Angajoqqaat aningaasarsiorariaqaramik arlallit Qaanaamut nuuttarput. Qaanaamimi qalerallinnut tunisassiorfik ammarnikuuvooq allilerneqaaqqammerlunilu, aammalu kitaanit misisuiartortut Qeqertat eqqaani qalerallinnik angisoorsuarnik qanittukkut nassaarput, Juaanna oqarpoq.

Siorapalunni atuartut tamarmik atuaqatigiipput, annerit arfineq pingasunoortarput, minnerillu qulinoortarlutik. Ataaseq immikkut atuartitaasoq kisiat pinnagu.

Meeqqat nunatta avannaarsuani najugaqaramik ukiup qanoq ilinera najoqqutarlugu pinnguarput. Ukiumi taartuinnarsuarmi inuulertarput, aammalu aasakkut qaamaannartumi inuulersarlutik. Piniakkat qanittunnguullugit inuupput, taamaammallu pinnguaraangamik nukappiaraagunik niviarsiaaraagunilluunniit piniakkat pinnguarnermiinni eqqarsaatiginerusarpaat.

- "Evap atuarfia"-ni qangali ileqquuvoq, upernaakkut appaliarsuit takkukkaangata, meeqqat namminneq appaliarsuttaminnik nunaqqataasunut nerisitsisarlutik, tamanna nunaqqataasunit nuannaarutigineqartaqaaq, Juaanna unnersiorpoq.

Atuarneq aallartikkaangat ukiup affaa siulleeq arfininngorneq ilanngullugu meeqqat atuartinneqartarput, appaliarsuimmi maajip qeqqata missaani tikittarput, taamaallutik meeqqat maajip naanerani atuarunnaajaartarlutik.

Juaanna Platou 2010-miit Siorapalunni ilinniartit-

sisuuvoq, tamanna sioqqullugu ukiut marluk missaanni ilinniarsimannngitsunik meeqqat atuartinneqartarsimapput.

- Ukioq siulleeq uannut ilungersunarsimavoq, tassami Atuarfitsialaap piumasaqaataanut meeqqat katataasimanerat malunnarsimavoq. Piumasarsorneq ingerlanneqangaatsiarsimavoq, angusassanullu meeqqat inorsarmata, annaasaanut angumatsinniarsimavakka. Qujanartumilli siorna tamarmik angusarissaarput, ukioq manalu 3. klasse.miiitoq ataaseq angusarissaarluni, Juaanna unnersiorpoq.

Siorapalunni meeqqat tunngaviusumik ilikkagassat ilikkartussaavaat, tassaasut: Kalaallisut, qallunaatut, tuluttut, matematik, inuttut ineriikkiartorneq, upperisarsiorneq aammalu eqqarsaqqissaarneq, pinngortitalerineq inuiaqatigiilerinerlu.

- Meeqqat avanersuarmiuaqqat kitaamiut oqaasiinit allaaneroqisumik oqaaseqarput, ilikkartinniarsarinerilu pisariusinnaapput, taamaammat atuartitsininni erinarsorneq atorqaara, tusaquuerpaluleraangamillu inequnartaqaat, Juaanna oqaluttuarpoq, nangipporlu:

- Paasinartumik naqinnernik allannilersuineq pisariaqartarpoq, soorlu nunatta pissarititai atorlugit ilinniartitsisinnaasarpunga, soorlu; Uillut suuppat? Qanoq atorluarneqarsinnaappat?

- Uillut qaleruai qalipallugit naqinnernik allatuffigisarpavut, iigarlulikkaarlugu nivvingaassortarlugit, Juaanna qungujulluni oqaluttuarpoq. Juaanna avanersuarmiutut oqaluttarpoq, meeqqallu atuartitani avanersuarmiutut nasuiaassinnaasarlugit.

Umiarsuaq Albatros

- Meeqqat Siorapaluup avataanut sumiiffinnut allanut aallartinneqartarpat? Soorlu aamma meeqqat allat studierejsertartut.

-Umiarsuaq nunami allamiut takornariaataat Albatros ukiut tamaasa aasarisseruttornerani Siorapalunni tikittarpoq. Umiarsuarmi Hawaii-miut Tyskit, danskillu ilaasarput, umiarsuaq aningaasanik atuarfimmuut tunissuteqartarpoq, meeqqallu umiarsuarmut ikaallugit pilluakataartinneqartaqaat.

- Umiarsuup qitittarfissuani nipilersortugisaaqalutik qittatsinneqartarput, angakkuartartumillu angakkuersaarfigineqarlutik, kiinnamikkut tanitsissinnaallutik, atuagaasivinnik nutaanik atortusnaanik tamanik imalimmik tunissuteqarfigineqartarput, allaffissanik mamakujunnik pinngussanillu tunisittarlutik. Nerisinneqartaqalutik pannakaanik, vaffelinik allarpassuarnillu, ila meeqqat nuannisartaqaat, Juaanna unnersiorpoq.

Aningaasat tunissutigineqartut atorlugit meeqqat siorna Ilulissaniissimapput, aammalu Evap ilinniartitsisuunerata nalaani Upernavimmiissimapput aammalu Qaanaamiittarsimallutik.

Allattoq assiliisorlu:

Karline Platou, tusagassiorpoq

En skole med 5 elever

Der bliver kun 5 elever på skolen i Siorapaluk i år, og antallet af elever kan falde i fremtiden.

Grønlands nordligste bygd, Siorapaluk har ca. 35 indbyggere. Skolen der blev bygget omkring 2000 hedder "Evap Atuarfia" og er opkaldt efter en afdød dansk lærer, der havde arbejdet på skolen i mange år.

Da skoleåret startede, var der 7 elever på "Evap Atuarfia", men til efteråret vil der kun blive 5 elever, da 2 elever er blevet konfirmeret og derfor skal gå i skole i Qaanaaq.

- Der bliver færre og færre elever på skolen i Siorapaluk, og de vil blive endnu færre i fremtiden, siger skoleleder Juaanna Platou

Hun understreger, at det er mærkbart at sælskindspriserne er faldende, og der heller ingen hellefisk er omkring Siorapaluk, selvom der er rigeligt med hellefisk omkring Qaanaaq området.

- Da forældrene skal tjene penge, flytter mange til Qaanaaq. I Qaanaaq er der åbnet en hellefiskefabrik, som fornyelig også blev udvidet, og biologer fra Vestgrønland har opdaget, at der findes kæmpe hellefisk omkring Qeqertat området, siger Juaanna.

Eleverne i Siorapaluk går i én klasse. De store elever møder kl. 8 og de mindre elever møder kl. 10, med undtagelse af en enkelt elev som går i special klasse. Da børnene bor i den nordligste del af Grønland, tilpasser de sig årstiderne når de leger ude i naturen. Om vinteren lever de i mørket og om sommeren under midnatssolen. De lever i tæt kontakt med naturen og det kan også ses i deres leg, hos både drengene og pigerne.

Når det bliver forår og søkongerne kommer tilbage, har det har i mange år været tradition på "Evap Atuarfia", at eleverne inviterer alle bygdens borgere over på skolen, hvor de servere søkonger de selv har fanget og tilberedt. Dette er til stor glæde for bygdens borgere, fortæller Juaanna.

Da søkongen kommer tilbage omkring midten af maj måned, starter sommerferien for eleverne i slutningen af maj måned, eleverne går derfor også i skole om lørdagen det første halve år af skoleåret.

Juaanna Platou blev skoleleder i Siorapaluk i 2010, før det og omkring 2 år tilbage, blev eleverne undervist af timelærere.

-Det første år var vanskeligt for mig, da da eleverne ikke kunne følge de krav Atuarfitalak stiller. Der var tidligere blevet undervist på må og få og jeg skulle så få eleverne op på de krav der stilles af Atuarfitalak, få dem til at indhente det forsømte. Men heldigvis opnåede de alle gode resultater sidste år, og i år opnåede vores 3.klasses elev rigtig flotte resultater, fortæller Juaanna.

Børnene i Siorapaluk skal lære de grundlæggende læringsmål som er; grønlandsk, dansk, engelsk, matematik, personlig udvikling, religion og filosofi, natur og samfundsfag.

- Børnene i Thuleområdet taler et andet sprog end børnene i Vestgrønland, og derfor kan det også være svært at undervise dem på vestgrønlandsk. Jeg bruger meget sang i min undervisning og de er så søde når de gentager sangen på vestgrønlandsk, fortæller Juaanna, og fortsætter;

- Det er nødvendigt, at skrive klart og tydeligt, nogen gange har jeg fokus på noget fra naturen når jeg underviser, f.eks.; Hvad er muslinger? Hvordan kan man udnytte den? Vi kan f.eks. samle muslinger, male deres skaller, og skrive bogstaver eller tal på dem, fortæller Juaanna.

Da Juaanna kan thulesproget, bruger hun det også når hun skal forklare noget i undervisningen.

Turistskibet Albatros

- Rejser børnene i Siorapaluk på studierejser, som andre børn i Grønland?

- Hvert år, når det bliver sommer, ankommer Turistskibet Albatros til Siorapaluk, som har passagerer med fra Hawaii, Tyskland og Danmark. Skibet skænker penge til skolen og inviterer børnene til en lille festlighed på skibet.

- Et orkester spiller op til dans, og børnene danser på det store dansegulv, der er tryllekunstnere, børnene får ansigtsmaling, de får nye skoletasker der er fyldt med blyanter og papir, de får slik og legetøj. Der bliver serveret pandekager, vafler og andet lækkeri. Ja, børnene har det rigtigt sjovt, fortæller Juaanna.

De penge som blev foræret sidste år, blev brugt på en rejse til Ilulissat. Under Evas tid, har de også været i Upernavik og flere gange i Qaanaaq.

Allattoq assiliisorlu:
Karline Platou, tusagassiorloq

Juaanna Platou

MIO-p Meeqqanut isummersortarfia 2014

Katrine Kratholm Rasmussen, MIO
Foto: Jan Ellesgaard

Susoqartarpamita meeqqat inuusuttullu computerip skærmiata saavanut ingikkaangata silarsuarmullu piviusungatitamukaraangata? Ullumikkut nunatsinni meeqqat inuusuttullu internettimik atuisarnerannik sulisissuisoqarnikuunngilaq, naak ulluinnarni inuunerminni annertunerujartuinnartumik silarsuaq digitaliusoq atulersimagaluaraat. Pingaaruteqarpoq qanoq meeqqat inuusuttullu internetti atortarneraat, suullu toortaanermikkut iserfigisarneraat ilisimasaqarfigilissallugu – aamma nunarsuarmi allaneersunit attavigineqarfigisinnaalersarput. Taamaammat MIO apersuinikkut misissuineramik piareersaasimavoq, maannalu nunatsinni 6. - 7. Klassini ingerlanneqaleruttorpoq.

Meeqqanut isummersortarfiup ataatsimut isigalugu 6.-7. klassini atuartut internetti qanoq atortarneraat apeqqutitigut paasiniarpaat, nittartakkat suut iserfigisarneraat, ilisimasatik sumit pissarsiarisarneraat aammalu kisimik silarsuarmik piviusungatitamit iliuusitik kisimik pigiinnartarneraat imaluunniit ikinngutitik, angajoqqaatik inersimasulluunniit allat oqaluttuullugit ilaatittarneraat.

Misissuinerup immikkut ittumik inoqatinut attaveqaatit soorlu Facebook, Snapchat aamma Twitter sammivai,

tassani meeqqat inuusuttullu assitik oqaaseqaatitillu ikkuttarpaat, nunarsuarmik tamarmiusunit atuarneqarsinnaanngorlugit.

Silarsuarmi piviusungatitami qinngasaarunneq

”Misissuisimanitsinnit ilisimaaraarput meerarpassuit inuusuttorpasullu qinngasaarneqartartut aammalu ataatsimoonernut ilaatinneqarneq ajortut. MIO-p sms-ikkut siunnersuiffia akulikitsumik meeqqanik inuusuttunillu qinngasaartittartunik saaffigineqartarpoq. Ajorluartumik annikitsuaraannarmik ilisimasaqarfigaarput qanoq annertutigisumik silarsuarmi piviusungatitami qinngasaarutarneq qanoq annertutigisumik ingerlanneqartartoq”, Meeqqat Illersuisuat Aaja Chemnitz Larsen oqarpoq. Oqaatigaa atuarfiit ilaat ersittumik qinngasaaruttaarneq akiorniarlugu suliaqarluartuusut. Silarsuarmili piviusungatitami nammeneq assit ’oqaasipiluillu’ inuit akornanni siaruaassinnaapput annertooujussuarmik, soorlu inimi qinngasaarunnermi uagut inersimasut ilaatigut akuuffigisinnaanngisatsinni, taamaammallu ilisimasaqarfigisinnaanngisatsinni. Silarsuarmi piviusungatitami qinngasaartinnerup meeraq nutaamik kiserliortilersinnaavaa, tassami angajoqqaanit meeqqanillu sullissisartunit paasisaqarfigissallugu sapernarmat. Taamaammat MIO-p Meeqqanut isummersortarfiata apeqqutaasa ilaagaat meeqqat profiliminni qinngasaartittarnermik misigisaqartarsimanersut.

”Meeqqat inuusuttullu silarsuarmi piviusungatitami qinngasaartittarlutik ataatsimoonermit ajattugasut ikiorniarutsigit, ilisimasaqarfigilertariaqarparput qanoq annertutigisumik silarsuarmi piviusungatitami qinngasaarunneqartartoq, aammalu internettimi atuarfinnilu anitsiartarfinni qinngasaaruttarnerit imminnut arlaatigut attuumassuteqartarnerisut. Taamaattumik aamma apersutigaarput meeqqat inuunerminni ikittuinnarnik ikinngutillit

aamma inoqatinut attaveqaatini kiserliortuunersut,” Aaja Chemnitz Larsen oqarpoq.

Internettikkut eqqunngitsuliorfigineqartarnerit

Alla sammisaq tassaavoq qanoq meeqqat nuanniitsumik internetsikkut assit filmillu nakuusernarmik imaluunniit pornomut tunngasut atorlugit eqqunngitsuliorfigineq-artarnerisut. Tassani MIO-p aamma paasiniaaffigaa meeqqat kisimiillutik misigisatik tamakku aaqqinniartarneraat imaluunniit ilaqtutatik, ilinniartitsisutik allallu inersimasut tatigisatik oqaluttuuttarneraat. ”Uagut angajoqqaatut meeqqanillu sullissisartutut meeqqat ikiorsinnaassagutsigit qanoq misigisaqartarnerisut, misigisatillu pillugit qanoq iliortarnerisut tamakku ilisimasaqarfigisari-aqarpagut,” Aaja Chemnitz Larsen oqarpoq.

Meeqqat internettikkut onlineraangata assit filmillu ajorluartumik kisiisa pissarsiarisinnaasanngilaat. Aamma internettip atuisuinit allanit attavigineqarsinnaalersarput. Red Barnet ukioq manna nalunaarusiorpoq ”Billeder i GRÅZONEN” (Assit ikerinnarmi), tassani sammineqarpoq meeqqat internettimi atoqatigiinnermut qanoq atorineqartarnerisut. Nalunaarusiami allaaserineqarpoq oqaaseq grooming, tassani inersimasut meeqqat internetsikkut profiliasigut attavigisarpaat, arriitsumillu ilisarismaleriartoriarlugit meeraq atoqatigiinneq siunertaralugu qanoq qaniliartulersaraat. Inersimasup soorlu meeraq qinnuigisinnaavaa atisaqarani assiminiq nassissagaani.

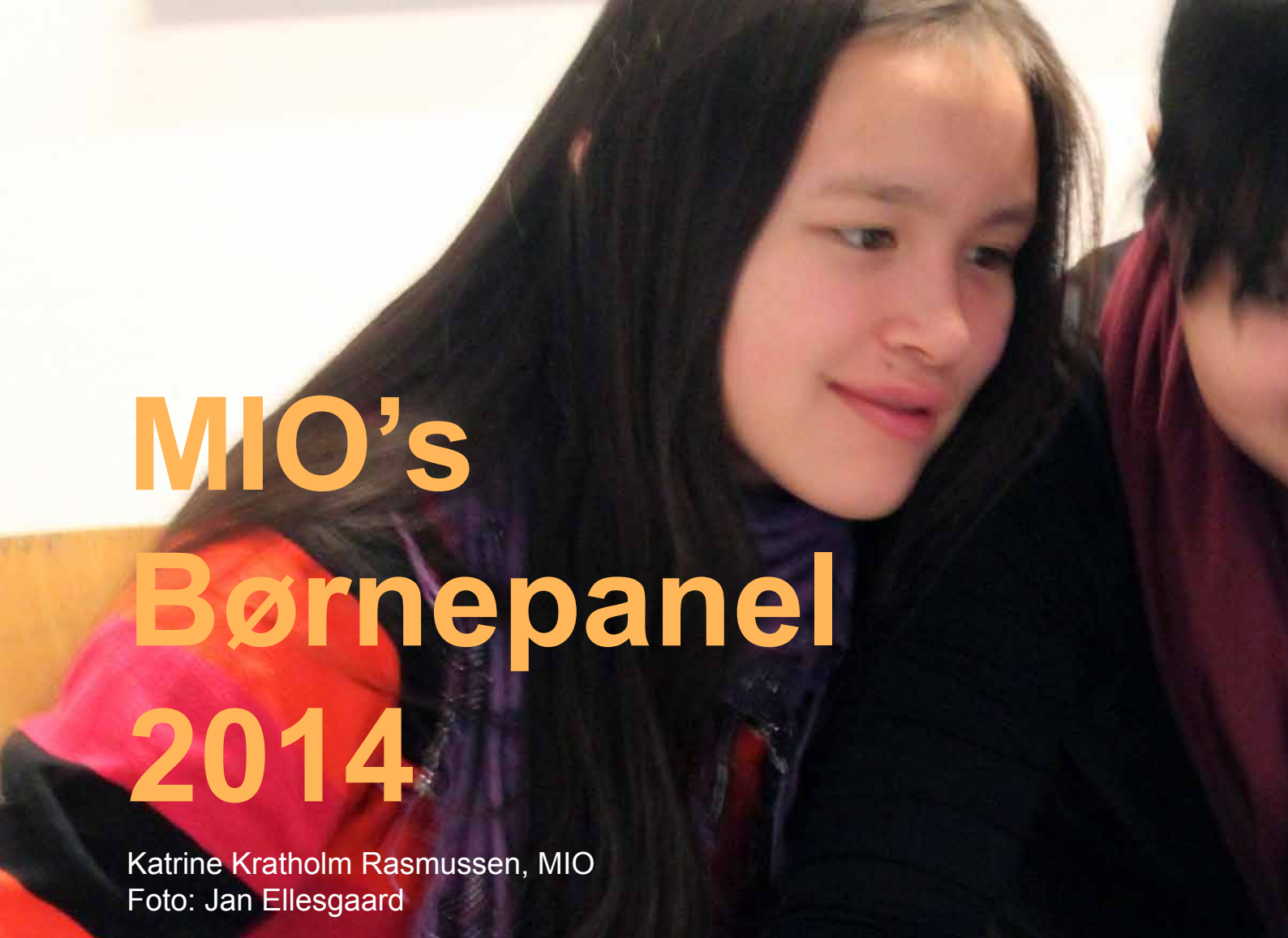
Periarfissat nutaat

Inoqatinut attaveqaatit aamma pitsaasumik meeqqanik atorineqarsinnaapput. Meeqqat inuiaqatigiinni minnerni inuit akornanni ataatsimoornerit ajattugaasut internetti aqutugalugu meeqqat allat nunap sinnerani allamiit-tut ikinngutitaarisinnaavaat, immaqqa assigiimmik soqutisaqarnertik aallaavigalugu. Tassunga ilanngullugu

aamma inoqatinut attaveqat, soorlu meeraq ikinngutini qimallugit illoqarfimmut allamut nuuppat, imaluunniit ilaqtariit avissaaraangata, meeqqallu angajoqqaani marlu-utillugit ulluinnarni qanimut attavigisinnaanngippagit.

Internetti tassa pitsaasunik pitsanngitsunillu meeqqanut inuusuttunullu misigisassaqtitsisarpoq. Ajorluartumilli tamakku ullumikkut ilisimasaqarfigivallaanngilagut, taamaammat MIO qilanaarpoq Meeqqanut isummorsortariata ingerlanneqarnissaannut. Apersuinnikkut misisuineq Attat aqutugalugu nunatsinni 6. - 7. Klassinut nassiussuunneqassaaq, MIO-lu neriuppoq atuarfiit ilinniartitsisullu soqutiginnikkumaartut apeqqutillu akior-torneqarnissaannut ikiuullutik.

MIO's Børnepanel 2014

Katrine Kratholm Rasmussen, MIO
Foto: Jan Ellesgaard

Hvad sker der egentlig, når børn og unge sætter sig foran computerskærmen og drager ud i den virtuelle verden? I dag har vi ingen grønlandske undersøgelser af børn og unges brug af internettet til trods for, at den digitale verden bliver en stadig større del af deres hverdag. Det er vigtigt, at vi får kendskab til, hvordan børn og unge bruger internettet og hvad der møder dem, når de ved nogle få klik får adgang til - og bliver tilgængelige for - hele verden. Derfor har MIO lavet en spørgeskemaundersøgelse, som nu udrulles i samtlige af landets 6. - 7. klasser.

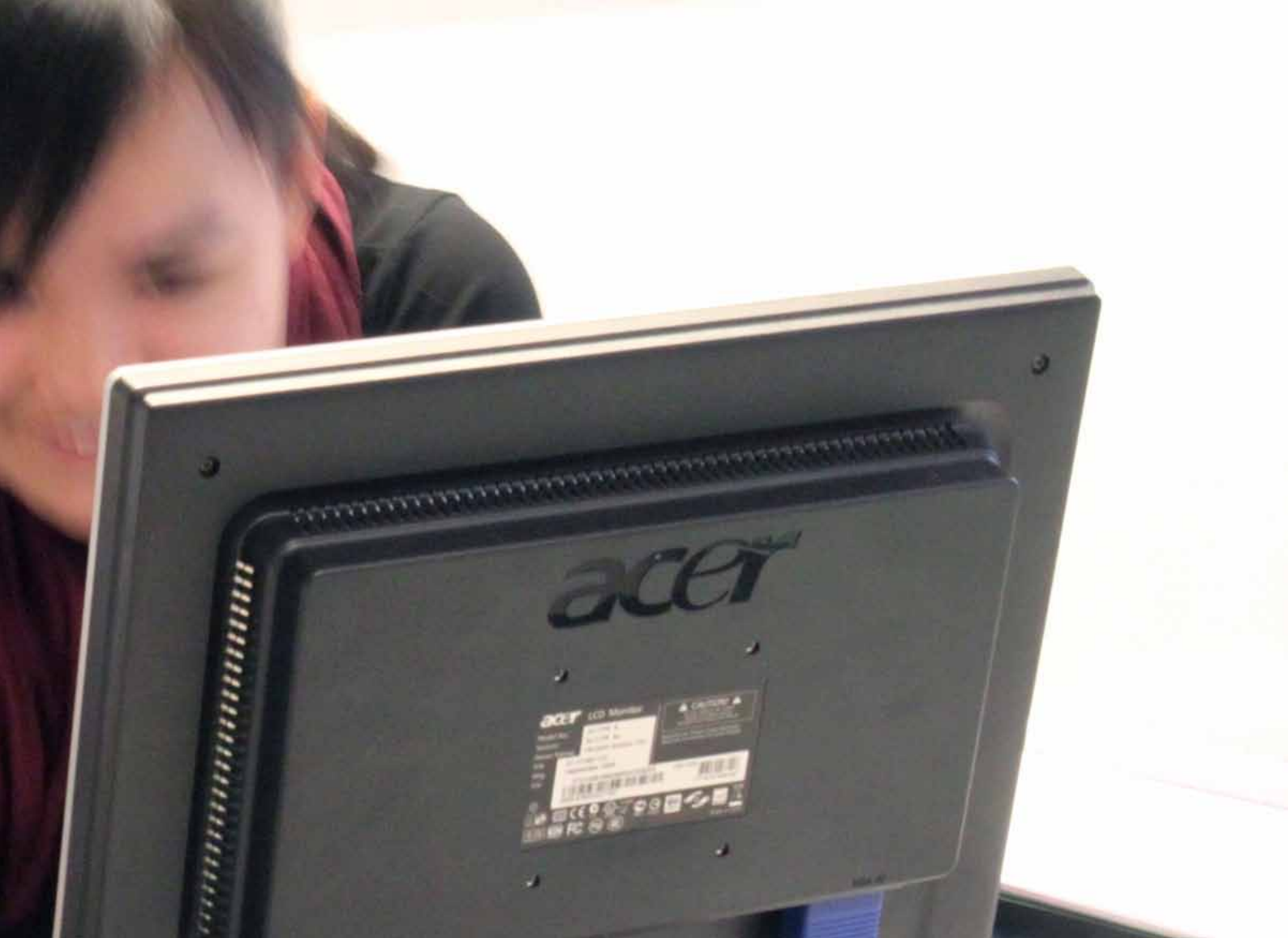
Årets Børnepanel søger både at få indsigt i mere generelle spørgsmål om, hvordan 6. – 7. klasseeleverne bruger internettet, hvilke hjemmesider de typisk opsøger, hvor de får viden fra og om de er alene om deres virtuelle aktiviteter eller deler dem med venner, forældre eller andre voksne.

Undersøgelsen har et særligt fokus på sociale medier som Facebook, Snapchat og Twitter, hvor børn og unge igennem deres profiler lægger billeder og kommentarer ud, som potentielt kan læses af hele verden.

Virtuel mobning

"Vi ved fra undersøgelser, at mange børn og unge oplever at blive mobbet og være udenfor det sociale fællesskab. MIO's sms-rådgivning får ofte henvendelser fra børn og unge, som oplever mobning på egen krop. Desværre ved vi faktisk meget lidt om omfanget af virtuel mobning", fortæller Børnetalsmand Aaja Chemnitz Larsen. Hun peger på, at nogle skoler gør rigtig meget for at komme den synlige mobning til livs. Hun ser imidlertid den virtuelle mobning, hvor private billeder og grove kommentarer kan spredes i store netværk, som mobning i et rum, som vi voksne ikke nødvendigvis er en del af og derfor ikke ser. Virtuel mobning kan isolere barnet på en helt ny måde, fordi den kan være svær at opdage for både forældre og fagpersoner. Derfor handler en del af spørgsmålene i MIO's Børnepanel om, hvorvidt eleverne har oplevet mobning via deres profiler.

"Hvis vi skal kunne hjælpe børn og unge, som bliver socialt udstødt i de virtuelle fællesskaber, bliver vi nødt til at få viden om omfanget af virtuel mobning samt hvilken sammenhæng, der er imellem fællesskaber på nettet og i skolegården. Derfor spørger vi også ind til, om de børn som har få venner i virkeligheden også er ensomme på

de sociale medier.” siger Aaja Chemnitz Larsen.

Krænkende oplevelser på nettet

Et andet tema er, hvorvidt børn har ubehagelige og krænkende oplevelser over nettet i form af billeder og film af voldelig og pornografisk karakter. Her søger MIO også at finde ud af, om børn generelt er alene om at bearbejde disse oplevelser eller om de deler dem med deres familie, skolelærere eller andre voksne, de har tillid til. ”Hvis vi som forældre og fagpersoner skal kunne hjælpe børnene, må vi have viden om, hvad de oplever og hvad de gør med disse oplevelser.” siger Aaja Chemnitz Larsen. Når børn går online er det desværre ikke kun billeder og film, som bliver tilgængelige for dem. De bliver også selv tilgængelige for nettets øvrige brugere. Red Barnet har i år lavet rapporten ”Billeder i GRÅZONEN”, om hvordan børn udnyttes som sexobjekter på nettet. Rapporten beskriver bl.a. begrebet grooming, hvor voksne kontakter børn via deres net-profiler og langsomt opbygger en nær relation til barnet med den hensigt at indlede en seksuel relation til barnet. Den voksne kan eksempelvis bede barnet om at sende nøgenfotos til den voksne.

Nye muligheder

De sociale medier kan også spille en positiv rolle for børn. For børn som er udenfor fællesskabet i et mindre samfund kan internettet åbne op for venskaber og fællesskaber med børn i andre dele af landet, som måske har de samme interesser som én selv. Dertil kan de

sociale medier også være med til at opretholde vigtige relationer, når et barn må flytte fra sine venner til en ny by eller når familier splittes og børn ikke har den daglige fysiske kontakt til begge forældre.

Nettet åbner altså op for mange både positive og negative oplevelser for børn og unge. Desværre ved vi i dag for lidt om disse oplevelser, derfor ser MIO frem til at gennemføre årets Børnepanel. Spørgeskemaundersøgelsen vil med hjælp fra Attat blive sendt elektronisk til alle elever i landets 6. - 7. klasser og MIO håber på skolernes og lærernes interesse og opbakning i forhold til besvarelse af spørgsmålene.

Mislykket tvangsforflyttelse til Østgrønland

Skolebørnene i Østgrønland er fagligt bagud, og de grønlandske lærere har ikke lyst til at flytte til Østgrønland.

Allattoq assiliisorlu: Karline Platou, tusagassiorloq

- Vi blev meget forbavsede, da vi fik meddelelse om at vi skulle tvangsflyttes til Østgrønland, siger de mangeårige skolelærere fra Nuuk, Kirsten Holm og Regine Heilmann.

Lærermanglen er et problem i Østgrønland, og lige nu er der 35 timelærere ansat i Tasiilaq, og dets bygder samt Illoqqortoormiut. Dette har indflydelse på skoleelevernes faglige niveau og de får svært ved at blive optaget på de højere uddannelsesinstitutioner.

Kommuneqarfi Sermersooq har på baggrund af dette prøvet at løse problemet. Derfor udvalgte man 10 vestgrønlandske uddannede lærere, som alle er over 50 år gamle, som skulle tvangsforflyttes til Østgrønland.

Disse lærere fik beskeden i foråret, hvilket berørte dem meget.

- Hvorfor mig? Da jeg fik beskeden om at blive tvangsforflyttet, kørte ordet rundt i hovedet på mig, siger Regine Heilmann. Hun har siden år 2001 været lærer på Kangillinniguit Atuarfiat.

- Jeg blev meget flov, fordi jeg aldrig har oplevet noget lignende siden jeg blev færdiguddannet. Jeg har været meget stabil, været en god arbejdskraft og aldrig haft sygedage, siger Regine, som var blevet meget ked af at få beskeden.

Det samme følte 60 årige Kirsten Holm.

- Fra arbejdsgiverne fik jeg at vide, at jeg er på samme niveau som mine kollegaer, og da jeg er tjenestemandsansat, må jeg lytte til, hvad mine overordnede beder mig om. Den besked lød meget mærkeligt i mine ører, for jeg bliver jo fyret, hvis jeg siger nej, fortæller Kirsten Holm. Hun siger indvidere, at hun ligesom andre har udgifter, som skal betales, men fik ikke besked på, hvilken løn hun skal få, hvis hun skal flytte til Tasiilaq.

- De næste dage efter beskeden, har jeg tænkt meget på

dette. Jeg har ikke kunnet falde i søvn, når jeg gik i seng. Jeg kan jo ikke forestille mig at flytte til Tasiilaq, fortæller Kirsten Holm, som har været meget chokeret over at have fået beskeden på at blive tvangsforflyttet.

Hun overgav sig næsten, men henvendte sig til lærernes fagforening IMAK, hvor hun mødte andre, som også havde fået beskeden om, de skulle tvangsforflyttes til Østgrønland.

- Mange spørgsmål, som ikke kunne besvares dukkede frem. Denne behandling er direkte nedgørende for vores værdighed som person, og er meget krænkende. Selv appetitten mistede vi. Det ville have været meget værre, hvis man ikke er stærk som person, fortæller Regine og Kirsten i munden på hinanden.

- Vi støtter og bearbejder og snakker med hinanden. At blive behandlet på den måde skaber vrede i een. Man må forstå, at man ikke skal behandles som i gamle dage, siger 62 årige Regine Heilmann.

De lærere, som blev udvalgt til at blive tvangsflyttet til Østgrønland, er blevet gode venner. Har haft psykolog samtaler efter lærernes fagforening IMAKs initiativ, og dette har hjulpet dem meget.

Men så skete der noget positivt, som gjorde lærerne glade. Efter lærerforeningen IMAKs hurtige indsats blev det besluttet at stoppe foretaget med at tvangsforflytte lærerne.

- Lige før sommerferien fik vi besked på, at vi alligevel ikke skal flytte. Og at vi skal forblive på Kangillinniguit Atuarfiat. Men vi fik kun 25 undervisnings timer om ugen. Vi ved ikke engang, hvilke klasser vi skal undervise i. Alligevel er vi lettede over, at vi ikke skal flytte, siger Kirsten Holm.

- I Østgrønland er der stor lærermangel, og arbejdsgiverne anstrænger sig for at finde en løsning, er dette ikke forståeligt, spørger vi.

-Hvorfor var der så ikke tilbud til alle lærere? Hvorfor blev de unge ikke udvalgt? Hvorfor netop os? Det første skoleforvaltningen skal sørge for, er at prøve at løse lærerman-

glen i Østgrønland med bedre planlægning, i stedet for at ofre os! Siger Regine og Kirsten.

Skoleeleverne blev ramt

- Vi har i Østgrønland stor lærermangel. Og vi har midlertidig 35 timelærere. De fleste af dem er i Tasillami Ali-varpik. Selvom timelærerne arbejder hårdt, er skoleelevernes faglige niveau lavt, siger skolechef Hans Peter Broberg og fortsætter:

- Heldigvis er det en stor hjælp at have de udsendte danske lærere. Og for at de skal blive i Grønland i mange år, giver vi dem feriefrirejse hvert år. Samt betaler vi også 1/3 del af deres husleje, og på trods af dette bliver de i alt for kort tid og vender hjem efter 2-3 år, siger Hans Peter Broberg.

Børnene i Østgrønland taler østgrønlandsk og skal lære vestgrønlandsk og dansk.

- Vi har hårdt brug for de grønlandsksprogede uddannede lærere. Men kun få ansøger til Østgrønland, så sjældent at jeg ikke husker, hvornår vi sidst har ansat nogen til bygderne.

-Hvad tror du grunden er til, at det er sådan? Spørger vi.

- Jeg tror, det skyldes, at man hører meget negativt om Østgrønland, og derved er utryk ved at flytte. Men når de så flytter, så bliver de som regel positivt overraskede, og genkender ikke de rygter, de har hørt, siger Skolechef i Kommuneqarfik Sermersooq Hans Peter Broberg.

Han fortæller videre, at når timelærerne i Østgrønland skal have et kursus som varer 2-3 dage i Vestgrønland, så må deres elever vente på dem i en måneds tid, på grund af de trafikale omstændigheder.

- Lufttrafikken kan være meget vanskelig, og derved må eleverne i bygderne og i yderdistrikterne vente i en hel måned på læreren, siger Hans Peter.

Storbyerne er eftertragtede

Selvom der er stor lærermangel i Østgrønland, er det helt

modsat i de større byer i Vestgrønland.

- De større byer er eftertragtede, især Nuuk. Når vi har opslag på lærerstillingen til Nuuk, får vi mange ansøgere. Der er for mange lærere i Nuuk, siger han.

Hans Peter Broberg forklarer om forsøget på tvangsforflytningen således:

- Vi har troet at Kommuneqarfik Sermersooq skal ses som en helhed og ikke på hver enkelt skole.

- Efter at juristerne har undersøgt sagerne, fik vi besked på, at denne plan ikke kan lade sig gøre, og at man ikke kan tvangsforflytte folk alt for langt væk. Dette blev vi skuffede over, da vi har jo arbejdet på sagen i meget lang tid. Og nu blev det ikke til noget, og hvem bliver ramt? Det er netop skolebørnene, siger Hans Peter.

- For at formindske lærermangelen, har I etableret rejselærere, hvad blev der af dem? Spørger vi.

- I dag er der kun een rejselærer, som underviser i bygderne i 3 måneder ad gangen. Når rejselæreren vender tilbage til Nuuk udarbejder han en rapport og rejser så videre til andre bygder. Det er ikke kun Østgrønland han skal rejse til, rejselæreren skal også til Paamiut, Qeqertarsuaat, Kapisillit og Arsuk i Vestgrønland, forklarer Hans Peter Broberg.

- Har I andre løsningsforslag?

- Lige nu er vi igang med, at forbedre arbejdsvilkårene på skolerne, og arbejder på at forbedre fjernundervisningen i bygder, hvor der er få skoleelever, siger han og fortsætter:

- Det er på tide, at politikerne indser lærernes lave løn, de handlinger vi har udført før, og som jeg har fortalt om i denne artikel, har ikke haft gode resultater, derfor må man forhøje lønnen, slutter Skolechef i Kommuneqarfik Sermersooq Hans Peter Broberg.

Tunumut nuutitseria

Tunumi meeqqat angusamikkut kinngussaapput, kalaallit

Allattoq assiliisorlu: Karline Platou, tusagassiortoq

- Tunumut nuutsitaasussanngorluta tusarlerneqaratta annilaaqaagut, taama oqarput ukiorpassuarni Nuummi ilinniartitsisutut sulisut Kirsten Holm aamma Regine Heilmann.

Tasiilami ilinniartitsisussaaleqineq maanna ajornartorsiutaavoq. Mannalu tikillugu timelærerit 35-t Tasiilami, Tasiilallu eqqaani nunaqarfinni tallimaasuni aammalu Illoqqortoormiuni sulisinnerqartariaqarput. Tamannalu meeqqanut inuusuttuaqqanullu atuartunut sunniuttarpoq, amerlaqisummi angusaat appasittaqaat, qaffasinnerusumullu qinnuteqarnissaminnut inuuttoortarlutik. Ajornartorsiut tamannarpiaq pillugu, Kommuneqarfik Sermersooq aqqiissutissamik ujaasilluni tamaviaarpoq. Taamalu ilinniartitsisut Nuummi atorfillit 50-t sinnerlugit ukiullit qulit missaanniittut tunumut nuutsitaanissaminnut upernariaq nalunaarfigineqarput, inuttaasa aalassassutigeqisaannik.

- Sooq uanga? - nuutsitaassasunga tusarlerneqarama qaratsanni apeqqut taanna takkuttuarpoq, Regine Heilmann 62 ukiulik oqarpoq. Taanna 2001-imili Nuup Nuusuartaani Kangillinnguit atuarianni sulivoq.

- Kanngusuallappunga, tassami ilinniakkamik naam-massinikkamali aatsaat taamatut nalaataqarpunga, suliluarsimaqaanga aammalu napparsimanngisaannarlunga, Regine tusakkaminik nakeriassimaqisoq oqarpoq. Taamatulli aamma nakeriassimatigaaq 60-nik ukiulik Kirsten Holm.

- Qullersaasumiit oqarfigineqarpunga, ilinniartitsisut allat naligalugit inissisimasunga, atorfillitullu inissisimagama nooqquneqarnera naalattariaqariga, taamalu Tasiilamut nuuttariaqartunga. Taama tusarlerneqarnera assut eqqumiilliuutigaa, tassami itigartitsiguma soraarsi-taasussanngorama, Kirsten Holm oqaluttuarpoq.

Taanna nangilluni nassuiaavoq, allatulli akilersugaqarluni, paasitinnerqarsimanani Tasiilamut nuutsitaaguni qanoq aningaasarsiaqartitaassanerluni.

- Tusarlerneqarninniit ulluni taakkunani assut eqqarsar-torujussuusarpunga, innaraangama sininneq ajulertarlun-ga, tassami takorlooriarfissaqartinngilluinnarpara Tasiilinniartitsisoq 22

lamut nuunnissara, Kirsten Holm tusarlerneqarnerminit quaarsaarsimaqisoq oqaluttuarpoq.

Taanna nooqquneqarnerminut tunniutiinnaleraluarluni, Ilinniartitsiut kattuffiannut IMAK-imut saaffiginnippoq, taamalu allat aamma taamatulli tusarlerneqarsimasut naapippai.

- Apeqquiterpassuit akineqarsinnaanngitsut takkussu-uttuarput, taama pineqarneq, inuttut naleqassutsimut innarleerujussuarpoq. Inuttut nikalluallannaqaaq, ner-isagut allaat kajumigiunnaarlugit pivugut, inuttut nukit-tunngikkaanni ajorsimassagalarpoq, Regine aamma Kirsten tullerisungarlutik oqaluttuarput.

- Tapersersoqatigiippugut, annissueqatigiillutalu oqaloqa-tigiittarpugut, taamatulli pineqarneq qamuuna kamammik pilersitsivoq, paasineqartariaqarporlu qangatut pisis-saanngitsugut, Regine oqarpoq.

Ilinniartitsisut tunumut nuutsitaasussatut toqqagaasut, maannalu ikinngutigillualersimasut kattuffiata IMAK-p sulissutigisaanik psykologimik oqaloqateqartinneqartarsi-mapput inuttaannut iluaqutaalluurtumik.

Taavali ilinniartitsisut pineqartut nuannaarutigisaannik pisoqarpoq, tassami tunumut nuutitseriarneq, Ilinniartit-sisut kattuffiata IMAK-ip suligasuarneratigut pinngitsort-inneqartussanngormat.

- Taava aasarsiorneq aallartingajalersorlu tusarlerneqari-asaarpugut tunumut nuutsitaassanngiinnartugut, Nuullu Nuusuartaani Kangillinnguit atuariannut utissasugut, kisiannili taamaallaat sapaatip akunneranut 25 tiiminik tunineqarpugut, naluarpulluunniit klassit sorliit atuartittas-sanerlutigik, taamaakkaluartorli tamanna eqqissiallassu-tigeqarput, Kirsten Holm oqarpoq.

- *Tunumi assut ilinniartitsisussaaleqineqarpoq, pisortaqaq-fillu tamanna aqqinniarlugu iliuusissamik nassaarniarluni iliuuseqartariaqarpoq, tamanna paasinannginnami? Aperaagut.*

- Soormi tamanut neqeroortoqanngila? Sooq aamma inu-usunnerit aallartinneqassanngillat? Sooq uagorpiaat aal-larnissarput toqqarneqarpa? – Qullersaqarfiup suliassaa siulleq tassa, tunumi ilinniartitsisussaaleqinerup iluamik pilersaarusiortuakkamik tunumi atuarfeqarfiup aqqi-ivigineqarnissaa. Taamatut uagut pilliutiginata, Regine Heilmann aamma Kirsten Holm oqarput.

arneq iluatsinngitsoq

Ilillu ilinniartitsisut tunumut nuunnissartik orniginngilaat.

Meeqqat eqqugaapput

- Tunumi assorsuaq ilinniartitsisussaaleqivugut, katil-lugit tiguinnakkat timelærerit 35-t atorfeqartikkallarpavut, taakku amerlanersaat Tasiilami Alivarpimmiipput. Sulil-lualuaqaat atuartulli angusamikkut angummatinngitsoor-tarput, Kommuneqarfik sersersuumi atuarfeqarfiit pisor-taat Hans Peter Broberg oqarpoq, nangipporlu:

- Qujanartumik danskit ilinniartitsisut tikisitat tapertaalluar-tarput, sivisunerusumillu nunatsinniinniassammata, ukiut tamaasa Danmarkimut aasarsiorartornissaannut akiliutta-rpavut. Aammalu illup najugarisaata qaammammut akiata pingajorarterutaanik appaaffigisarpavut, taamaakkaluartoq sivikippallaamik

- Nunatsinniittarput, ukiullu marluk pingasut qaan-giukkaangata Danmarkimut utertarlutik, Hans Peter Broberg oqarpoq.

Tunumi meeqqat tunumiusut oqaaseqarput, kitaamiusut qallunaatullu ilinniartinneqartussaasut.

- Kalaallit ilinniartitsisut kalaallisut oqaasillit tunumi pisari-aqartittorujussuuagut, ikittoralannguilli kisimik tunumut qinnuteqartarput. Ima qaqutigooortigaaq, allaat qanga kingullermik kalaallimik kitaamiumik tunup nunaqarfiisa ilaanni atorfinitisinerluta eqqaamanngilara, Hans Peter Broberg oqarpoq.

- *Taamaattoqarneranut suna pissutaasoraajuk? Aperaar-put.*

- Isumaqarpunga, tunumi pissutsit nuannerpiannngitsumik tusartakkat akimmiffigisaraat, taamalu nangialertarlutik. Kisianni tunumut pigaangamik assut tupaallattarput, tamakkulu tusaamanerlutatik ilisarisanagit, Hans Peter Broberg oqarpoq.

Taanna aamma oqaluttuarpoq, tunumi nunaqarfinni timelærerit kitaanut ulluni marlunni pingasuniluunniit pikkorissarnermut peqataalaarnerinnaat, qaammammi ilivitsumik atuartitaasa qimassimasariaqartarnerinik nal-eqarsinnaasartoq.

- Timmisartukkut aqqutit ajornarsinnaasarpavut, taamalu nunaqarfinni avinngarusimasumilu atuartut qaammat ilivit-soq ilinniartitsisuminnut utaqqisariaqartarput, Hans Peter oqarpoq.

Illoqarfinnut anginernut kajungeripput

Tunumi ilinniartitsisussaaleqineqaraluaqisoq, kitaani il-

loqarfiit annerit killormorluinnaq inissisimapput.

- Illoqarfiit angisuut kajungerineqaaqigamik, ingammik Nuuk. Nuummi atorfinittussamik pissarsioraangatta qin-nuteqartorpassuusarput, Nuummiittut amerlavallaarput, Hans Peter Broberg oqarpoq.

Taassuma ilinniartitsisunik tunumut nuutitseriarneq ima oqaasertalerpaa:

- Isumaqarsimagaluarpugut, Kommuneqarfik sersersooq ataatsimut sullitassatut isigineqassasoq, atuarfiit ataa-siakkaat immikkut isiginagit, Hans Peter oqarpoq, nangip-porlu:

- Juristit misissuereermata paasitinneqarpugut tamanna pisinnaanngitsoq, ungasippallaamullu nuutitsisoqarsin-naanngitsoq, tamannalu pakatsissutigaarput. Suliaq siv-isuumik ingerlassimavarput, maannalu qatangiinnarpoq, eqqugaasussalli kikkuuppat? Tassalu meeqqat atuartut, Hans Peter Broberg oqarpoq.

- Ilinniartitsisussaaleqineq ikiorserniarlugu, ilinniartitsisu-nik angalasunik siusinnerusukkut pilersitsivusi, taakkumi qanoq ingerlappat?

- Maanna ataasiinnaq angalasartutut atorfeqarpoq, qaam-matit pingasukkaarlugit nunaqarfinni ilinniartitsisarpog, Nuummut uteqqaarluni nalunaarsuisarpoq allamullu ingerlaqqittarluni. Tunu kisiat ornitassarinngilaa, kitaani Paamiut, Qeqertarsuatsiaat, Kapisillit, Arsuk ukioq manna orninneqartussaapput, Hans Peter nassuiaavoq.

- *Allatuummi aaqqiissutissamik qanoq iliuuseqalersaarpisi?, aperaarput:*

- Atuarfinni sulinermut atugassarititaasut maanna qaffas-sarpavut. Aammalu nunaqarfinni atuarfiit ikittunnguanik atuartuutillit alimasissumik atuartinneqartalernissaat sulis-sutigalutigu, oqarpoq nangipporlu:

- Politikerit paasisariaqarpaat ilinniartitsisut akissaataat qiviartariaqalerlugit. Siuliani iliuuserisartakkagut anneru-sumik iluaqutaaneq ajorput, taamaattumik akissaatitigut qaffaaneq pisariaqarpoq, Kommuneqarfik sersersuumi atuarfeqarfiit pisortaat Hans Peter Broberg naggasiivoq.

Qassit

START
→
QASSIT

Meeqqat aningaasarsiornermik paasisimasaqalertariaqarput

Grønlandsbankip meeqqat atuartut annerit aningaasarsiornermik paasisimasaqalersikkusuppai, tamannalu pillugu Internetsikkut matematikkimik atuartitsineq kalaallisut qallunaatullu ammaappaat.

-Ukiq ataaseq Efterskolemiinneq qanoq akeqarpa? Sunngiffimmi sumi suligaanni imminut akilersinnaanerua? Nammineq inissamik pisiniaraanni, attartoriaaseq sorleq akikinnerua? Apeqquiti tamakku tassaapput, meeqqat atuartut annerit qarasaasiami nittartakkamut www.Qassit.gl-mut iserlutik matematikkimik kisitsillutik akissutissarsiniarsinnaasaat.

Tamanna pillugu Grønlandsbankenimi allaffissornikkut pisortaq Carsten Th. Pedersen ornipparput itinerusumik nassuiaatillugu

- Tamanna periarfissiissutigaarput pissutigalugu, atuarfinni matematikkimut ilinniartitsinerni aamma tapertaasinnaaniassammat, qarasaasiarlu atorlugu Ipadiluunniit atorlugu internetsimut iserluni matematikkimut periarfissiissut taanna aaneqarsinnaavoq. Taamaalluni ilinniartitsinermut akulerutsinneqarsinnaalluni Carsten Th. Pedersen oqarpoq.

Qassit atorlugit kisitsinermi periarfissat pingasut sammineqarsinnaapput, soorlu makku: Ukiumi ataatsimi efterskolemiinnissamut katersineq, angerlarsimaffimmiit allamut nuunneq aammalu nammineq inissamik pisineq. Taamaalluni periarfissani taakkunani pingasuni, inuusuttuunermi unammilligassat aaqqiiviginiarnerini, procentinik kisillugit, regnearkilerlunilu kisinneqassapput taamalu pineqartunut sinaakkusiilluni matematikkilu atorlugu ilarsiniarneqassallutik.

Qassit meeqqanut, meeqqat atuarii atuartunut angajullernut 8-10 klassenut kalaallisut qallunaatullu oqaaseqartunut naleqqussagaavoq.

Carsten Ch. Pedersen aperiaarput Grønlandsbankenimiit taama ittumik aaqquissuussisoqarnissaa sooq pisariaqarsorineraat?

- Inuusuttut qarasaasiamik atuinermik ilitsoqqussaqartuupput, qarasaasiarlu atorlugu avammut attaveqarneq inuunerminni sungiusimareerlugu, taamaattumik qarasaasiaq atorlugu suliaqarnissartik taamaattussaannartut isigivaat. Inuusuttut soqutigisaannik atuisinnerisigut taamaallugit naapikkusuppagut, Carsten Th. Pedersen oqarpoq.

Qassit siunertaraat, atuartut aningaasat tungaatigut siunissami toqqissisimallutik qularnatillu ingerlasinnaanisaa, aammalu annertuumik takorluugaqarlutillu piviusunngortitsinissaminnut piginnaasaqalernissaa. Carsten Th. Pedersenilu erseqqissaavoq, isumassarsiaq

ilaatigut Danmarkimiit aallaaveqartoq. Kalaallilli meerartaat qallunaallu meerartaat soqutigisamikkut ilumut assigiinnersut aperiaarput.

- Eqqarsaatiginikuuarput Den danske bankip taamatut periuseqarsimanera pillugu attaviginiarlutigu, taamaallunngilagulli, pissutigalugu isumaqaratta kalaallit meerartaasa danskullu meerartaasa soqutigisaat assigiinngitsut, soorlu assersuutigalugu maani Kalaallit Nunaanni inuusuttut Efterskoleqqaarnissartik ornigineruaat Danmarkimi inuusuttunut sanilliullutik. Tassuunakkut inuusuttut taakku assigiinngillat, Carsten Th. Pedersen oqarpoq.

Nuummi Nuussuup atuarii pinngortitalerinerimik ilinniartitsisoq Jaakunnguaq Skade, atuartitanilu atorlugu nutaamut tassunga misilliisimavoq.

- Qassit atorlugu nuanneqaaq, suliarlu pissanganarpoq, tassami taanna atorlugu atuartut piumasaat malillugu matematikkimik ilinniartitsisoqarsinnaavoq. Inuusuttummi maanna qarasaasiat Ipadillu atorlugit spillertorujusoorerput, aammalu mobilitik sammisaqalugit. Qassit atorlugit Kalaallit Nunaanni atuartitsinermi periutisimik nutaamik atuartut teknikkikkut ilisimasaannik alapernaasigaannillu aallaavilimmik peqalissaagut, aammalu nutaanik pinngaartilinnik ilinniartissinnaalerlugit, Jaakunnguaq Skade oqarpoq.

Aningaaserivilli aningaaseriviuvoq aningaasanik amerlasuunik isaatitsinissaminut eqqarsartuartaq, nutaanik periarfissarsiornermigut aamma aningaasanik isaatitsinartaq.

- Inuit aningaasaqarnertik pillugu paasisimasaat anner-tusippat, taava aamma uagut atuisoqarnerulissaagut, taamaallutalu aamma aningaasanik isaatitsinerusinnaasalluta, Carsten Th. Pedersen naggasiivoq.

Tusaqassiortoq: Karline Platou

Qassit

Børn skal have økonomisk forståelse

Grønlandsbanken ønsker, at give de ældste børn i folkeskolen en større økonomisk forståelse og derfor har de banet vej for, at man kan få undervisning i matematik på Internettet, på både grønlandsk og dansk.

- Hvad koster det, at gå på efterskole et år? Hvor kan det bedst betale sig, at have fritidsarbejde? Hvilke lån er billigst, hvis man vil købe sin egen bolig? Det er nogle af de spørgsmål, de store elever på skolerne kan få svar på, ved at klikke sig ind på www.Qassit.gl.

Vi har talt med Grønlands Bankens administrative chef, Carsten Th. Pedersen, for at få flere oplysninger omkring den nye mulighed der er kommet.

- Tanken er, at Qassit skal bruges som en del af matematikundervisningen i skolen, og derved give lærerne mulighed for at inddrage det i pensum. Den er tilgængelig på IT medier som Pc'er og IPads, også kan man gå på nettet og hente spillet online. Tanken er at den skal integreres direkte i undervisningen, fortæller Carsten Th. Pedersen. Der er tre scenarier i Qassit. De handler om, at spare op til et år på en efterskole, at flytte hjemme fra og at købe sin egen bolig. I de tre scenarier bliver discipliner som procentregning og regneark sat i rammer, der gør matematikken til et redskab man kan bruge til at løse nogle af ungdomslivets udfordringer.

Qassit er designet til at supplere matematikundervisningen for grønlands- og dansksprogede elever på folkeskolens ældste trin, 8.-10.klasse.

Hvorfor er dette nødvendigt for Grønlandsbanken? Spørger vi.

- Vi lavede den online så den er tilgængelig for så mange som muligt. De unge mennesker i dag er digitale indfødte og er ikke fremmede overfor online medier. På den måde er det også meget naturligt for dem, at arbejde med noget der foregår online. På den måde håber vi også på at vi bedre kan møde dem der og fange deres interesser, siger Carsten Th. Pedersen.

Et overordnet mål med Qassit er, at sætte eleverne i stand til at skitsere en tryk og sikker fremtid for sig selv med et økonomisk råderum til, at drømme stort og skabe kompetencer til at indfri planerne.

Ligeledes understreger Carsten Th. Pedersen, at idéen til dels stammer fra Danmark.

Men har grønlandske og danske børn samme interesser? Spørger vi.

- Vi overvejede, at kontakte Den Danske Bank som har lavet et program til unge danske børn, men vi valgte ikke at gøre det, fordi vi tror ikke på at danske og grønlandske

børn har de samme interesser.

- At gå på efterskole betyder mere for unge mennesker i Grønland, end for unge mennesker i Danmark, så på den måde er der forskel.

Jaakunnguaq Skade der er naturfagslærer på Nuussuup Atuarfia i Nuuk, er en af dem der allerede har afprøvet det nye redskab med sine elever.

- Qassit er virkelig et sjov og spændende projekt, der kan understøtte matematikundervisningen ud fra elevernes forudsætninger. De unge spiller jo i forvejen meget på computer og IPads, de har rettet deres opmærksomhed på mobiltelefonerne i timerne. Og med Qassit får vi nu et grønlandsk undervisningsredskab, hvor man kan tage udgangspunkt i elevernes tekniske kompetencer og nysgerrighed, samtidig med at man lærer dem noget nyt og vigtigt, fortæller Jaakunnguaq Skade.

Men en bank er en bank, der skal tænke kreativt på, hvordan de kan tjene penge. Nye idéer skaber nye veje for, at banken kan tjene penge.

- Jo bedre folk bliver til, at forstå deres egen økonomi, jo bedre kunder bliver de. Og jo flere pengetjener vi også, slutter Carsten Th. Pedersen.

Journalist: Karline Platou

KINGULLERMIT

Lisbeth Frederiksen, IMAK

Soraarsitsinerit

Atorfeqartitaaneq ilinniagarluunniit apeqquaatinnagit soraarsinniarneqarnermik nalunaarfigitinnerup inuuneq allanngortilluinnassavaa. Apeqquaterpassuit qaffakassaput, suut piginnaatitaaffigaakka, qanoq ilillunga akiligas-sakka akilertassavakka il.il

Pisuni taamaattuni pingaaruteqarpoq ingerlaannaq sin-niisup attaveqarfiginissaa. Kisiannili aamma pisariaqartin-neqarsinnaasarpog kisimiilluni qaniginerpaasalluunniit ilagalugit kingunissai, pinnaatitaaffiit assigisaallu pillugit paasiniaanissaq.

Taamaattumik IMAK quppersakkanik pingasunik saqqum-mersitsisimvoq ataaseq tjenetemandinut tunngasoq, ataaseq ilinniartitsisunut isumaqatigiissutit malillugit atorfilinnut ataaserlu atuartitsisunut tunngasunik. Qupper-sakkat siulliit mrluk nassarisinnaavatit IMAKip nittarta-gaani siunnersuinerup ataani – kiisalu aamma toqqaan-nartumik attavissaq attavigineqarsinnaavoq quppernermi pineqartumi aappaluttumik nalunaaqutsikkami. Allannitta nalaani quppersagaq atuartitsisunut tunngasoq sulii pissariarisinnaanngilat, atorfilinnut ianstimmut naleqqus-sarlugu suliarineqaleruttormat – ataani takuuk. Qupper-sakkat kalaallisoortaat nittartakkamut ilineqarumaarput piareerniariarpata.

Atorfilinnut inatsit – atuartitsisullu piffissaliussaq sivikitsoq atorlugu soraarsinneqarsimasut

Upernaap ingerlanerani allaffeqarfik TRinuliopog ator-filinnut inatsit pillugu. Inatsisip taassuma atorfeqartitanut pinnaatitaaffiit minnerpaaffissai aalangersornikuuvai, atuuffimmi iluaniittut. Kikkunnulluunniit ilinniartitsinermik suliaqartunut atuuttuuvog, atorfeqartitaanermut piumasa-risat iluanni naammassinnissimasunut – tassa akunnerit qanoq amerlatigisut atuartitsisarnermut.

Inatsisip taassuma akuerineratigut soraarsitsinissamut piffissaliussaq sivitsorneqarnikuuvog, atuartitsisorpas-

suarnut taartaasartunullu isumaqatigiissutit killiliussai sin-nerlugit. Taakkunatigut inatsisip aalangersagai isumaqa-tigiissutinit pitsaanerugaangat malinneqartussaapput. Malunnarsisimavoq kommunit arlallit inatsisip aalanger-sagai eqqumaffigisimanngikkai, killiliussat isumaqatigiis-sutitut sanilliullugit pitsaanerungaangata.

Tamatuma nassatrinikuuaa upernaap ingerlanerani atuartitsisut arlallit sivikippallaamik piffissaliilluni sor-aarsinneqarnikuupput. Suliat ilaat IMAKip ilisimasaqarfi-gilernikuuai, kisiannili suliasat nutaat takkussuuttuarput. Taamaattumik illit atuafinni atuarunnaalernerup nalaani soraarsitaasimasunik ilisarisimasaqaruit , paasiniaaffigi-gigit piffissaliussaq eqqortoq atorlugu soraarsinniarneqar-simansut tusarniaaffigineqarsimanersullu. Atuartitsisut pineqartut nalornippata IMAKimut attaveqagussavatit.

Pisortanut isumaqatigiissutit nutaat.

Kiisami pisortanut isumaqatigiissutit nutaat atuarneqarsin-naalerput uani: www.imak.gl ajuusaarnartumik isumaqa-tigiissutit allaqqissaarneri piffissaq sivisooq atorlugu ingerlanneqarsimapput. Isumaqatigiissutissatut siunnersuutit isikkussaat aatsaat aggustimi Namminersorlutik Oqartussaniit pivavut kukkunersiorsinnaanngorlugillu. Maannali tamarmik piareersimalerput – septemberillu naanerani aqqiissutissat kingulliit pissarsiarineqassap-put.

Atuarfinnut namminersortunut efterskolenuullu is-umaqatigiissutit

Atuarfinnut namminersortunut efterskolenuullu inatsisitigut aalangersarneqarnikuuvog akissarsiat annertussusis-saat pisortani isumaqatigiissutitutulli inissisimassasut. Tamannali isumaqanngilaq pisortanut isumaqatigiissutit namminersortunut isumaqatigiissutit assigissagaat. Akis-saatinulli atugassarititaasut assigusussaapput. Suliffim-mik atuinissamut isumaqatigiissummi allatut pingaarner-siuisoqarsinnaavoq, sulisunullu ajunngitsorsitsinermut. Taamaattumik atuarfinnut namminersortunut eftersko-

www.im

Ilenullu isumaqatigiinniarnert aatsaat ingerlanneqarsinnaalerssarpur pisortanut isumaqatigiissutit naammassineqareeraangata atsiorneqareerlutillu. Tamatuma kingunerivaa atuarfinnut taakkununga aatsaat isumaqatigiinniarnernik ingerlatsileratta.

Septemberip 17ani Nuuk Internationale Friskolemik isumaqatigiinniarnert ingerlanneqarpur ullorlu taanna nalualikkut pingasunut isumaqatigiissutit atsiorneqarlutik. Arlalitsigut isumaqatigiissutit pisortanut isumaqatigiissutit assigivaat, assigiinngissuteqarlutilli, atuariit kinaassusaannik naleqartitaannillu ikorfartuisunik. Assersuutigalugu taaneqarsinnaavoq faktor 2 atatiinnarneqarmat peqqinnissamullu sillimmasiisoqarnikuulluni. Oktoberip 14ani Villads Villadsenip efterskolenik isumaqatigiinniarnert ingerlanneqalissappur.

Sinniisut nutaat

Malittarisassavut malillugit ukioq manna sinniisunik nutaanik qinersisoqarnikuunngilaq, taamattumik ikittuinnaat taarserneqarnikuupput – tassa sumiifinni sinniisup soraarfigisimasaani imaluunni pisortanut ilanngussimanerani.

Ukioq manna arfinillit taarserneqarnikuupput. Sinniisut taakku nutaat tunngaviumik sinniisunut pikkorissaanermik ingerlatiffiqineqassappur sinniisunut allanut aamma pikkorissaataareersimasunut oktoberip qeqqani.

Soraarsitsinermi allaffeqarfiup sinniisullu akornanni suliassanik agguataarisarneq

2014imi upernaakkut ilinniartitsisut qulit Nuummiittut kommunemit nalunaarfigineqarpur, tasiilamut nuutsineqassasut, atorfitik piginnarusukkunikkit. Tamanna Kommuneqarfik Sermersuup atuarfeqarfinnut sipaarniutegarnissaanik tunngaveqarpoq.

IMAKip oqaluttuarisaanerani siullermeerluni nuutsitsiniarnert/soraarsitsiniarnert ingerlanniarneqarpur suliassaqartitsinnginneq peqquataatillugu. Taamatut iliuuseqarniarneq tamanut nutaajuvoq tassa pineqartunut,

allaffeqarfimmur sinniisunullu.

Aasaanerani atuanngiffeqarnissaq sioqqutitsiarlugu nalunaarutigineqarpoq nuutsitsiniarnerialugit/soraarsitsiniarnerialugit atorunnaarsinneqartut, tassa taakku qulit allamut nuussanngitsut – taakku pillugit oqaluttuaq quppernert allani atuarsinnaavat.

Aasaanerani atuanngiffeqarneq naammassiniariartoq IMAKip Nuummi sinniisut nalilleeqatigivai. Allaffeqarfimmit sinniisunillu oqariutuutigineqarpoq pisuni taamaattuni pitsaanerusunik sakkussaqaalernissaq.

Taamaattumik IMAKip siulersuisui iliuuseqarlutik aallartissamappur siunissami sipaarniarneq/suliassaaleqineq tunngavigalugit soraarsitsiniarnermi allaffeqarfimmik sinniisunillu sakkussaliinialutik.

DLFimi sulianik sorarsitsinermut tunngasunik sinniisunillu pikkorissaasarnermut tunngasunik misilittagaqarluartoq suleqatigalugu IMAK suliamik ingerlatsivoq. Iliuuseriniakkat tamakku kinguneriniartussaavaat suliassanik taamattumik ingerlatsinermi allaffeqarfiup sinniisullu ersarissunik malittarisassaqaarlutik suliassanik avitseqatigiittalernissaat, minnerunngitsumik aamma sinniisunik allaffeqarfimmillu pitsaanerusunik sakkussaliinikkut.

IMAK

Noorlernut 23

Postboks 867

3900 Nuuk

Tlf. 32 25 50

Fax 32 50 61

Email: imak@imak.g

ak.gl

SIDEN SIDST

Lisbeth Frederiksen, IMAK

Afskedigelser.

Uanset ansættelsesform og uddannelse vil en besked om afskedigelse altid ændre ens tilværelse radikalt. Mange spørgsmål dukker op, hvad er mine rettigheder, hvordan skal jeg betale mine regninger osv.

I sådanne situationer er det vigtigt, at man straks kontakter sin tillidsrepræsentant. Men man kan også have brug for alene med sig selv eller sammen med sine nærmeste at få oplysninger om konsekvenser, rettigheder mv.

IMAK har derfor udgivet 3 pjecer herom - en for tjenestemænd, en for uddannede overenskomstansatte lærere og en for timelærere. De to første to pjecer kan du finde i den danske udgave på IMAKs hjemmeside under rådgivning - der er også en direkte link hertil nederst på hjemmesiden i det røde felt. Pjecen om timelæreres rettigheder er i skrivende stund ikke tilgængelig, fordi den er ved at blive tilrettet de nye regler i funktionærloven - se nedenfor. De grønlandske udgaver af pjecerne vil blive lagt på hjemmesiden så snart de er færdige.

Funktionærlov - timelærere, der er afskediget med for kort varsel

I foråret udsendte sekretariatet en TR- inut udsendelse om den grønlandske funktionærlov. Det er en lov, der fastsætter minimumsrettigheder for ansatte, der er omfattet af loven. Alle undervisere er omfattet, hvis de opfylder lovens bestemmelser om ansættelsesgrad - altså hvor mange timer de har.

Vedtagelsen af denne lov har betydet længere opsigelse, for mange timelærere og vikarer end dem, der fremgår af overenskomsten. Lovens regler skal på de punkter, de er bedre end overenskomsten, overholdes.

Det har vist sig, at flere kommuner ikke har været opmærksom på denne lov eller ikke vidst, at lovens bestemmelser skal overholdes, når de er bedre en overenskom-

stens.

Derfor er en del timelærere i foråret opsagt med forkert varsel. IMAK har opdaget en del af disse sager, men der dukker stadig nye sager op. Så hvis der er timelærere på din skole, der er blevet afskediget op til dette skoleår, så spørg dem om de blev opsagt med rigtig varsel og efter forudgående partshøring. Er de opsagte timelærere i tvivl, så bed dem henvende sig til IMAK.

De nye aftaler og overenskomster på det offentlige område.

Så er de nye overenskomster/aftaler langt om længe tilgængelige på www.imak.gl, processen med at få renskrevet overenskomsterne tog desværre meget længere tid end forventet. Først i august fik IMAK udkastene fra Selvstyret og kunne gå i gang med korrekturlæsningen. Men nu er de der alle sammen - og med lønudbetalingerne ultimo september skulle alle have fået deres første reguleringer.

Nye overenskomster med de private grundskoler og efterskolerne.

Det er i lovgivningen for både de private grundskoler og efterskolerne fastlagt, at lønniveauet på disse skoler skal være som på det offentlige område. Det betyder dog ikke at overenskomsterne på det offentlige og private område skal være ens. Det er lønniveauet, der skal være på samme niveau. Der kan godt være tale om andre prioriteringer f.eks. i tilrettelæggelsen af arbejdstiden, personalegoder mv. Forhandlingerne med de private grundskoler og efterskolerne skal derfor altid afvente, at overenskomsterne på det offentlige områder er færdige og underskrevet.

Det har betydet, at vi først har kunnet påbegynde forhandlingerne med disse skoler nu.

www.im

Den 17. september 2014 påbegyndes forhandlingerne med Nuuk Internationale Friskole, og kl. 15 samme dag blev den nye overenskomst underskrevet. Overenskomsten ligner på mange områder overenskomsten på det offentlige område, men der er dog nogle forskelle, som understøtter skolens profil og værdigrundlag. F.eks. kan nævnes, at faktor 2 er bibeholdt, og at alle fastansatte er omfattet af en sundhedsforsikring.

Den 14. oktober 2014 begynder forhandlingerne med Villads Villadsens efterskole.

Nye tillidsrepræsentanter.

I henhold til vedtægterne er der ikke nyvalg til tillidsrepræsentanter i år, derfor er der kun få udskiftninger – nemlig der, hvor tillidsrepræsentanten enten er fratrådt eller har fået ledelsesansvar.

I år har det betydet, at der er sket udskiftninger 6 steder. De nye tillidsrepræsentanter skal medio oktober på samme basiskursus, som de andre tillidsrepræsentanter har været.

Arbejdsfordelingen mellem sekretariat og tillidsrepræsentanterne ved afskedigelsessager.

I foråret 2014 fik 10 lærere i Nuuk besked fra kommunen om, at de skulle flytte til Tasiilaq, hvis de ville beholde deres arbejde. Dette skyldtes bl.a. Kommuneqarfik Sermersooq besparelser på skolevæsenet.

Det er første gang i IMAKs historie, at en kommune varsler forflytninger/afskedigelser pga. af arbejdsmangel. Det var derfor en situation, der var ny for såvel de involverede, sekretariatet som tillidsrepræsentanterne.

Kort før sommerferien blev udgangen på de varslede for-

flytninger/afskedigelser dog, at ingen af de 10 skulle flytte alligevel- det kan du læse om andet sted i dette nummer. Lige før sommerferien holdt IMAK et evalueringsmøde med tillidsrepræsentanterne fra Nuuk, hvor hele forløbet blev evalueret. Der blev fra såvel sekretariat som tillidsrepræsentanter udtrykt behov for bedre redskaber til at håndtere en sådan situation.

IMAKs bestyrelse har derfor igangsat nogle tiltag for at klæde såvel sekretariatet som tillidsrepræsentanter bedre på til eventuelle kommende afskedigelser pga. af besparelser/arbejdsmangel.

Sammen med en sagsbehandler fra DLF, som har meget erfaring med såvel uddannelse af tillidsrepræsentanter som afskedigelsessager, har IMAK igangsat forskellige tiltag. Disse tiltag skal medvirke til at få klare retningslinjer omkring rollefordeling mellem sekretariat og tillidsrepræsentanter og ikke mindst klæde tillidsrepræsentanter og sekretariat bedre på til lignede situationer.

IMAK

Noorlernut 23

Postboks 867

3900 Nuuk

Tlf. 32 25 50

Fax 32 50 61

Email: imak@imak.g

ak.gl

Atuarfik Mathias Storch isaterneqarpoq

All. Justus Kaspersen

Atuarfik Mathias Storch siorna 2013-mi aasaanerani atuangiffiup aallartilluinnalernerani qimanneqarpoq. Tamanna pivoq angajoqqaat akerliullutik atuartuutitik oqummut navianaqisumut illersorniarlugit atuariartortikkumajunnaarmatikkit.

Aasaq manna atuarfik sananeqanermiit ukiut 62-it missai qaangiuttullu kiisami isaterneqalerpoq.

Kinguaariit arlaqartut atuarfigisimasaat, assigiinngitsorpassuarnik misisaqarfigisimasaat, siunissaannullu aqqutisiuil-luarsimasooq nungukkiartuaartoq isigalugu eqqarsaatnik sasuatitsiffiunngitsoortanngilaq.

Ilami atuarfik peermat ima ipinnartigaaq, immaqa soorlu 2001-mi USA-mi World Trade Center uppisinneqarneranut assersuunneqarsinnaalluni.

Tupinnaannartumik pilertortummillu atuarfiusimasooq isaterneqarpoq. Massakkuugallartoq qaammat ataaseq affarlu pilersaarutaasunik siusinnerusumik isaterneqarnera naammassilersooq oqaatigineqarpoq.

Issiliaarpallaanngippat ukiorpallaartinnagu toqqavissaata nunagissarneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Taamaasilluni sanaartornerup upernaamut aallartinnissaa naatsorsuutigineqarpoq. Pilersaarutillu malillugit aggust 2017-mi atuarfik nutaaq iserterfigineqariaannanngussalluni.

Uumma ilanngutassiap naatsunnguup nanginnera aviisimi tullermi allaaseriumaarpara. Taamanikkussamut illussanik titartaasartut atuarfittaassap ilusissavianik saqqummeereersimassapput, atuisussallu tusarniaavigineqareersimas-sallutik.

Af Justus Kaspersen

Al skoleaktivitet blev indstillet lige før sommerferien sidste år i 2013 i Atuarfik Mathias Storch. Dette skete efter forældrene havde udmeldt deres børn af skolen på grund af den farlige skimmelsvamp på skolen.

Denne sommer var det 62 år siden skolen blev bygget, og er nu endeligt nedrevet.

En skole hvor flere generationer har gået i skole, hvor de har haft mange oplevelser og som har banet vejen for deres fremtid. Når man kigger på nedrivningen sætter den tanker i gang om alle disse forhold. Nu da skolen er væk, er det for os så markant, at det måske kan sammenlignes med, hvad der skete i USA i 2001, da man styrtede World Trade Center. Nedrivningen skete overraskende hurtigt. Man siger, at nedrivningen skete 1 ½ måned hurtigere end planlagt.

Hvis ikke frosten sætter ind for hurtigt regner man med, at man vil kunne plannere området for fundamentet.

Man regner således med, at byggeriet vil kunne startes i løbet af foråret. Ifølge planerne, vil man kunne flytte ind til den nye skole i august 2017.

Forsættelsen af dette indlæg følger til næste nummer. Til denne tid vil arkitekterne have fremlagt deres forslag og brugerne vil have været i høring.